सिरीजंघा गाउँपालिकाको

चार वर्षीय कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक कार्ययोजना

(२०७५/७६-२०७८/७९)

सिरीजंघा गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

१ नं. प्रदेश, ताप्लेजुङ

दुई शब्द

भौगोलिक वनावट, हावापानीमा विविधता, प्राकृतिक सौन्द्धर्यता, श्रोत साधन, ऐतिहासिक एवम धार्मिक महत्वले भरिपूर्ण यस सिरीजंघा गाँउपालिकाको समृद्धिको लागि हिमाली कृषि तथा पर्यटन प्रमुख आधार हुन् । वहुजाती, वहुभाषिक र वहुसांस्कृतिक यहाँको उत्कृष्ट मौलिक विशेषता हुन् । वरदानको रुपमा रहेको प्राकृतिक एवम सांस्कृतिक सम्पदा र श्रोत साधन गाँउवासीको हितमा विवेकपूर्णढंगवाट परिचालन तथा उपयोग गर्न सकेमा गाँउवासीलाई छिट्टै सम्पन्न र समृद्ध वनाउन सकिने कुरामा हामी सम्पूर्ण पदाधिकारीहरु विश्वस्त छौं ।

नेपालको सविंधान, २०७२ ले परिकल्पना गरेको **"सिंहदरवारको अधिकार गाँउमा"** लाई प्रत्याभुति दिदै, **" दीगो कृषि र पर्यटन विकासको माध्यमवाट आधुनिक प्रतिष्पर्धी, आत्मनिर्भर, समावेशी सुसंस्कृत समृद्ध गाउँपालिका "** वनाउने साझा अभियानमा कटिवद्ध छौ । स्थानीयवासीको हितमा नीति नियम वनाउने, कानून वनाउने, श्रोत व्यवस्थापन गर्ने, विकासका मापदण्ड तोक्ने, योजना वनाउने र कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने अधिकार प्राप्त हाम्रो सिरीजंघा गाँउपालिका जनताको आर्थिक विकासमा योजनावद्ध किसिमले केन्द्रित गर्न तर्जुमा गरिएको चार **वर्षीय कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक कार्ययोजना** (२०७५/७६–२०७८/७९) मार्गदर्शकको रुपमा रहनेछ । यसको सफल कार्यान्वयनमा हामी प्रतिवद्ध छौं । नेपालमा स्थानीय सरकारको रुपमा रहेको गाउँपालिकाहरुमा यस प्रकारको योजना तय गर्ने सायद पहिलो स्थानीय सरकार भएकोमा हामी गौरवान्भित छौं ।

यस रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा प्रकृया सम्पन्न गर्न साथ दिने गाँउपालिकाका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरु, लगायत वडा सदस्यहरु, वडावासीहरु, कार्यकारी अधिकृत, कृषक समूहका प्रतिनिधीहरु, सहकारीका पदाधिकारीज्यूहरुको उल्लेखनीय सहयोग प्रति विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौ । यो कार्ययोजना तयारी प्रकृयामा सैद्धान्तिक एवम प्राविधिक सहयोग पुर्‍याउने अन्तराष्ट्रि एकीकृत पर्वतीय विकास केन्द्र (ई.सि.मो.ड.) का जलवायु विज्ञ डा.सन्जीव वुचर, संस्थागत विकास विज्ञ मिनवहादुर गुरुङ्ग, र सहजकर्ता कृषि विज्ञ श्री हरिश्चन्द्र चिलुवाल पनि विशेष धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

हाम्रो गाँउपालिकाको साझा अभियानमा हातेमालो गर्ने अन्तराष्ट्रिय एकीकृत पर्बतीय विकास केन्द्र **(ICIMOD)** ले जुटाएको आर्थिक एवम प्राविधिक सहयोग प्रति हामी पुनः हार्दिक आभार प्रकट गर्दछौ ।

धन्यवाद !

श्री टिकाराम गुरुङ
अध्यक्ष
सिरीजंघा गाउँपालिका
आषाद, २०७५

श्री ज्ञानमाया चौहान
उपाध्यक्ष
सिरीजंघा गाउँपालिका
आषाद, २०७५

दुई शब्द

नेपालको सुदुरपुर्बमा अबस्थित ताप्लेजुंग जिल्लामा पर्ने सिरीजंघा गाउँपालिका बासीको जिबीकोपार्जन कृषिमा निर्भर रहेको देखिन्छ, जस मध्ये करिब ५० प्रतिसत कृषक हरुको मुख्य आय श्रोत अलैची रहेको छ । जलवायु परिबर्तनको हिसाबले कृषि क्षेत्र अन्य क्षेत्र हरु भन्दा बढि प्रभावित र जोखिमपूर्ण रहेको छ । तापक्रम बढ्नुअप्रत्या ,सित र अमिल्दो बर्षा हुनुको कारणले अलैची र अन्य बाली उत्पादनमा असर पर्नुका साथै रोग किराको प्रकोप बढ्न गै उत्पादनमा प्रत्यक्ष ह्रास र उत्पादन खर्चमा समेत वृद्धि भएको अनुभव कृषकहरुको छ । यीनै कुरालाई मध्यनजर गर्दै यूरोपियन युनियन को आर्थिक सहयोग ,अन्तरास्ट्रिय एकिकृत पर्वतीय विकास केन्द्र बातावरण ,संरक्षण तथा विकास मंच ताप्लेजुंग ,र जिल्लास्थित अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहकार्य मा संचालित हिमालिका कार्यक्रमको प्रभवाबाट यस सिरीजंघा गाउँपालिका मा बसोबास गर्ने कृषकहरु लाभान्वित भएको थाहा पाउदा ज्यादै खुसी लागेको छ । हरेक विकास प्रयासको प्रभावकारिता र सफलता यसको गुणस्तरीय कार्य योजना तर्जुमा रणनीतिमा भर पर्ने हुदा यस कुरा लाई आत्मा साथ गर्दै सिरीजंघा गाउँपालिका को ४ बर्षे कृषि तथा पर्यटन रण नीतिक कार्ययोजना तयार भएकोमा यो एउटा उदारणीयकाम भएको महसुस गरेको छु । नेपालको राष्ट्रिय कृषि तथा पर्यटन नीतिजलवायु, परिबर्तनको असरहरु दिगो कृषि प्रणाली बिकासका लागि जलवायु स्मार्ट ती)ष्णकृषि (प्रबिधिहरुबारे हिमालिका कार्यक्रम को अनुभव र सिकाईलाईसमेत समेटेर तयार पारिएको यो कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक कार्ययोजना प्रकाशन हुने खबर थाहाँ पाउदा मलाई अझ धेरै खुसी लागेको छ । यस गाँउपालिकाको आर्थिक समृद्धि को मुख्य आधार कृषि र पर्यटन बिकासको लागि यस दीर्घकालीन रणनैतिक कार्य योजनाको सफल कार्यन्वयन ज्यादै महत्वपूर्ण हुने छ भन्ने मैले ठानेको छु ।

"दीगो कृषि र पर्यटन विकासको माध्यमवाट आधुनिक प्रतिष्पर्धी, आत्मनिर्भर, समावेशी सुसंस्कृत समृद्ध गाउँपालिका" भन्ने दीर्घकालिन नाराकासाथ तयार पारिएको यो कृषि तथा पर्यटन विकास रण नीतिक कार्ययोजना सफल कार्यन्वयनको लागि शुभकामना ब्यक्त गर्दछु । माथि उल्लेखित दीर्घकालिन सोंच तथा लक्षहरु प्राप्तिका लागि बार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा जलवायु स्मार्ट ती)ष्णमहिला ,समाबेशीकरण ,प्रविधिहरु (मैत्री ,एकिकृत कृषि प्रणाली का साथै बिकासका अन्य मुलभूत पक्षहरु जस्तै दिगोपन, संस्थागत सुसम्बन्ध निजी ,क्षेत्रसहकारी / क्षेत्रसंग सहकार्य ,सुशासन ,उत्पदकत्व वृद्धि , नाफामुलक र प्रतिष्पर्धी व्यवसायीकरणलाई समेटिएको हुनेछ भन्ने आशा गरेको छु । यस उदारणीय कार्यको थालानीबाट नेपालको अन्य नगरपालिकाहरु, गाउपालिकाहरु र सामुदायिक संघसंस्थाहरु पनि लाभान्वित हुने छ भन्ने आशा लिएको छु । अन्त्यमा ,सिरीजंघा गाउँपालिका को कृषि तथा पर्यटन रणनीतिक कार्ययोजना निर्माण गर्ने प्रक्रियामा यस दीर्घकालीन कार्ययोजना दस्ताबेज लाई तयार गरी प्रकाशन गर्ने महत्व पूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने सम्पुर्ण महानुभाव हरु, जनप्रतिनिधिहरु ,कर्मचारी साथीहरु तथा संघ संस्थाहरु प्रति म हार्दिक आभार ब्यक्त गर्दछु ।

धन्यबाद

डाएकलब्य शर्मा .
उप महानिर्देशक
अन्तरास्ट्रिय एकिकृत पर्वतीय विकास केन्द्र इ) सि मो ड(, नेपाल
पौष२०७४ ,ललितपुर ,नेपाल

ताप्लेजुङ जिल्लाको नक्शा

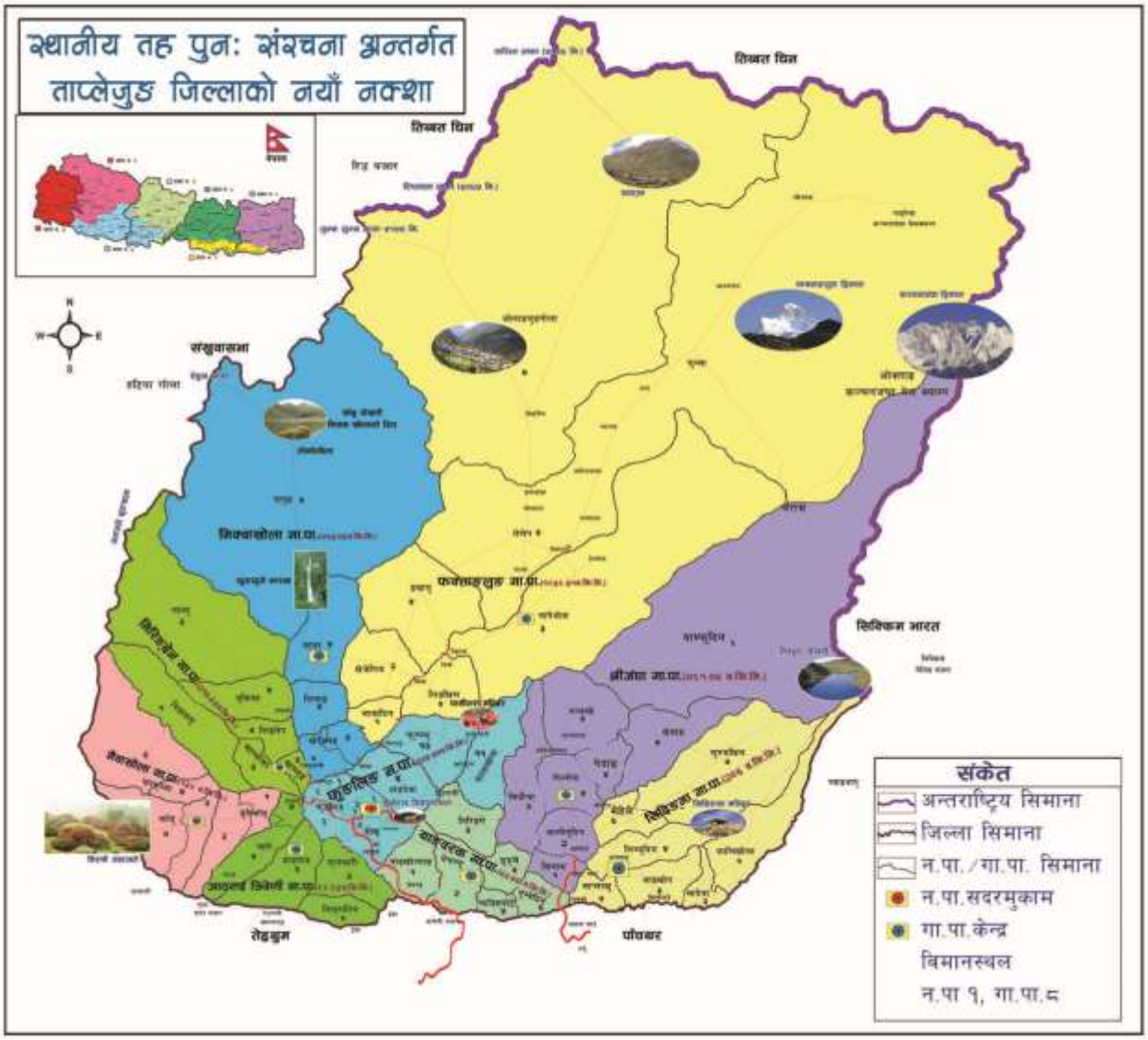

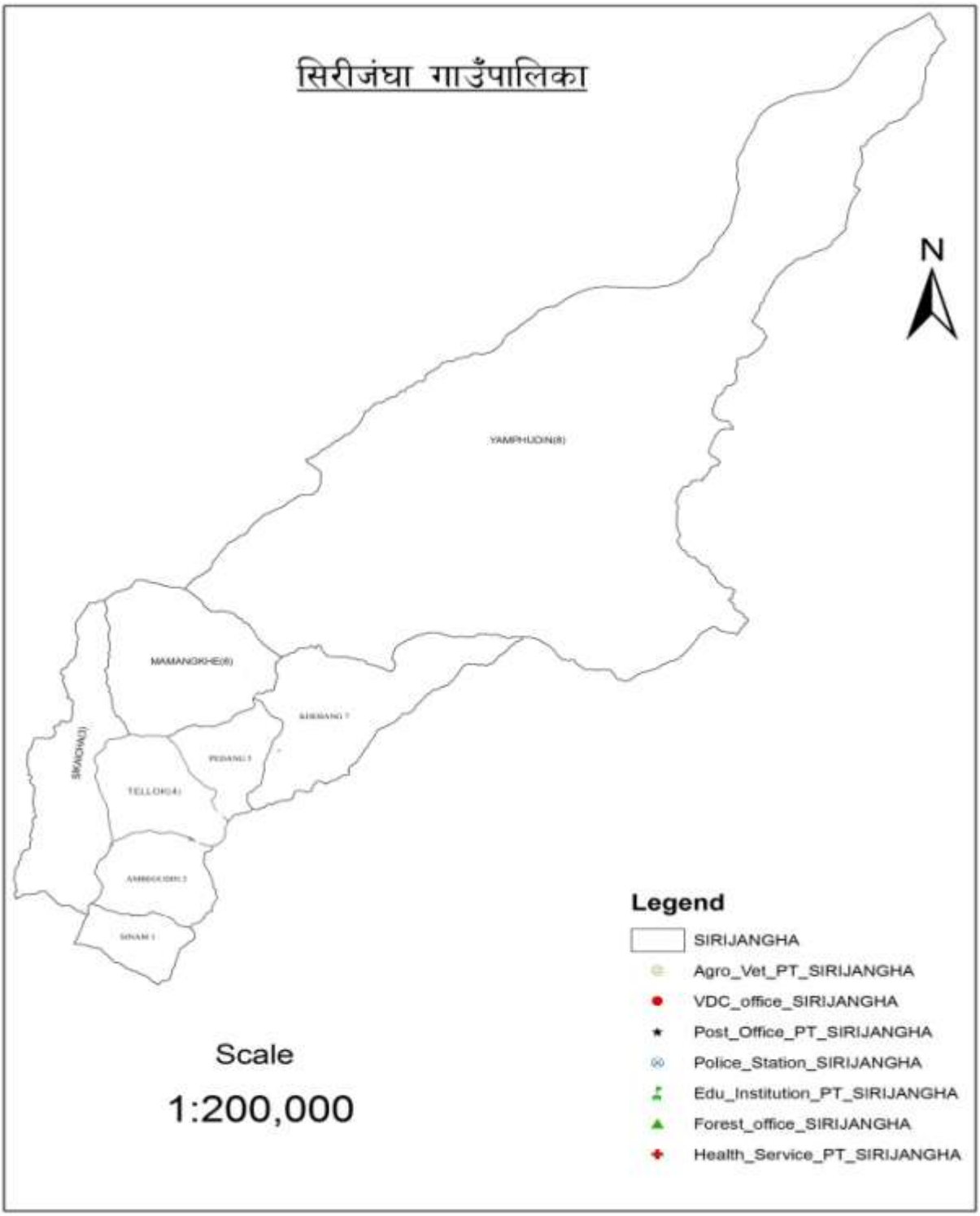
सिरीजंघा गाउँपालिका
N
YAMPHUDIN(8)
MAMANGKHE(8)
SIKAONA(3)
TELLOHG4)
Legend
SIRIJANGHA
Agro_Vet_PT_SIRIJANGHA
VDC_office_SIRIJANGHA
Post_Office_PT_SIRIJANGHA
Police_Station_SIRIJANGHA
Edu_Institution_PT_SIRIJANGHA
Forest_office_SIRIJANGHA
Health_Service_PT_SIRIJANGHA
Scale
1:200,000

विषय सूची

दुइ शव्द i

दुइ शव्द ii

ताप्लेजुङ्ग जिल्लाको नक्सा iii

सिरीजंघा गाँउपालिकको नक्सा iv

विषय सूची ....

१. पृष्ठभूमी (Background).....१

१.१ भौगोलिक अवस्था १

१.२ हावापानी १

१.३ सिरीजंघा गाँउपालिकाको जातिगत घरधुरी विवरण १–२

१.४ जग्गा उपयोग ....२ –३

१.५ विद्यमान कृषि तथा पर्यटनको अवस्था .....३ –६

१.६ गाँउपालिकाको कृषि, पशुपालन तथा पर्यटन व्यवसायको सवल पक्ष र अवसरहरु ।.....७-८

२. कार्य पद्धति (Methodology) ९

३. रणनीतिक ढाँचा (Strategic Framework)

३.१ दीर्घकालिन सोंच **(Vision)** ।..... १०

३.२ रणनैतिक लक्षहरु (Goals) १०

३.२.१ लक्षः खाद्य सुरक्षाको लागि मुख्य कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने। १०-१४

३.२.२ लक्षः कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धी र नाफामूलक बनाउने १४-१७

३.२.३ लक्ष : कृषि तथा पर्यटन विकासको लागि सुशास अभिबृद्धि..... १७-२०

४. कार्य नीति (Implementation Policy) २१-२२

५. कार्यक्रम व्यवस्थापन (Program Management) २३-२५

६.योजना कार्यान्वयन (Program Implementation).....२५

७ योजना अनुगमन तथा मूल्यांकन २५-२६

८. मानवीय श्रोत व्यवस्थापन ।.....२६

९. श्रोत व्यवस्थापन (Resource Management).....२६-२७

१०. अनुसूचीहरु :

अनुसूची १ विषयगत लक्ष अनुसार प्रस्तावित कार्यक्रम र वजेट

लक्ष १ खाद्य सूरक्षाको लागि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि (कृषि तथा पशस विकास.....२८-३४

लक्ष २ कृषिलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धी र नाफामुलक वनाउन। ३५-३९

लक्ष ३ कृषि तथा पर्यटन बिकासको लागी सुशासन प्रवर्द्धन.....४०-४२

अनुसूची २ ताप्लेजुङ जिल्लाको मुख्य खाद्यन्न, तरकारी, फलफूल र नगदेबालीको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि ४३-४६

अनुसूची ३ सिरीजंगा गाउँपालिकाको पशु सम्वन्धी विवरण ४६

अनुसूची ४ कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक योजना गोष्ठीका सहभागि विवरण.....४७-४९.

अनुसूची ५ सिरीजंघा गाउपालिकाको जातीगत जनसंख्या विवरण २०६८ .....५०

१. गाँउपालिकाको परिचय (Introduction)

१.१ भौगोलिक अवस्थाः

अक्षांश २७° ३७′ १०.९२″ उत्तर र ८७° ५१′ ४७.५२″ पूर्वी देशान्तरभित्र रहेको यो गाउँपालिका उत्तरमा फक्ताङलुङ गाउपालिका, पूर्वमा भारत, दक्षिणमा पांचथर जिल्ला र पश्चिममा फुङलिङ नगरपालिका र पाथीभरा याङवरक गाउपालिका पर्दछ ।

तात्कालिन याम्फुदिन, मामाङखे, पेदाङ, तेल्लोक, खेवाङ, सिकैंचा, आम्वेगुदिन र सिनाम गाउँ विकास समिति मिलेर वनेको सिरिजंघा गाउँपालिकामा आठ वडाहरु रहेका छन् । राजनैतिकरुपमा एक नम्वर प्रदेशमा पर्ने यस जिल्लावाट एक जना संघीय सभामा र दुइ जना प्रदेश सभामा प्रतिनिधित्व गर्दछन् ।

कुल ४८१.०९ वर्ग कि. मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको यो गाउँपालिका समुन्द्र सतहवाट ९०० मिटर देखि ८५८६ मिटर सम्मको उचाईमा रहेको छ । ताप्लेजुङ नेपालको सुदुरपूर्वमा अवस्थित एक हिमाली जिल्ला हो । यो गाउँपालिका प्राकृतिक, सामाजिक एवम सास्कृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण छ । कावेली खोलाको प्रमुख शाखा नदीको रुपमा रहेका तावाखोला, रातेखोला, हप्पुखोला यस गाउपालिकाका जल स्रोत हुन् ।

१.२ हावापानी

समुन्द्र सतहवाट ९०० मिटर देखि ८५८६ मिटर सम्मको उचाईमा रहेको यस गाउपालिकामा हिमाली, सितोष्ण, समशितोष्ण र उपोष्ण प्रकारको हावापानी पाइने भएकोले भौगोलिक विशिष्टताको आधारमा विभिन्न कृषि व्यवसायहरु सफतापूर्वक सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

१.३ जातीगत विवरण

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८ को जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकामा व्रामह्ण, क्षेत्री, लिम्वु, गुरुङ्ग, नेवार, तामाङ, शेर्पा, भोटिया, वालुङ, राई, सुनुवार, याख्या, भुजेल/घर्ती, सन्यासी/दशनामी, कामी, दमाई, सार्की गरी जम्मा ३,२२८ घरधुरीको वसोवास रहेको छ । कुल जनसंख्या १५,८०६ मध्ये पुरुष ७,४८२ (४७.३ %) र महिला ८,३२४ जना (५२.६६) रहेको छ । यहाँको सरदर परिवार संख्या ४.९ जना रहेको छ । सिरीजंघा गाउँपालिकाको जातिगत तथा लैंगिक जनसंख्या विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

जातजाति	जनसंख्या				
	जम्मा	पूरुष	महिला	घरधुरी संख्या	घरधुरी प्रतिशत
१. लिम्वु	७०३०	३३०५	३७२५	१४३५	४४
२. क्षेत्री	४३२५	२०५२	२२७३	८८३	२७
३. व्राम्हण (पहाड)	१४०१	६७९	७२२	२८६	९
४. कामी	८३८	३८८	४५०	१७१	५
५. गुरुङ्ग	४८५	२२७	२५८	९९	३
६. सार्की	३९७	१७७	२२०	८१	३
७. राई	३३८	१६६	१७२	६९	२

८. दमाई	२६८	१२१	१४७	५५	२
९. भुजेल	१५६	७७	७९	३२	१
१०. वालुङ	१६०	९५	६५	३३	१
११. भोटे	११२	५३	५९	२३	१
१२. सन्यासी । दशनामी	५२	२७	२५	११	०
१३. नेवार	४४	२३	२१	१०	०
१४. याख्खा	३५	१७	१८	७	०
१५. सुनुवार	२४	९	१५	५	०
१६. तामाङ्ग	१४	७	७	३	०
१७. अन्य	१२७	५९	६८	२६	१
जम्मा	१५८०६	७४८२	८३२४	३२२८	

श्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

१.४ जग्गाको उपयोग

नापी कार्यालय ताप्लेजुङ २०४२ को नापी सर्भे अभिलेख अनुसार यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ४८१.०९ वर्ग कि.मी रहेको छ । हिमाली क्षेत्र वाहेक १६,८८६ हेक्टर (३,३७,७१५ रोपनी) जमिनमध्ये ९,७४४ हेक्टर (५७.७० प्रतिशत) जमिन कृषी योग्य रहेको छ । यस गाउँपालिकामा अधिकांश भू-भागको भिरालोपन ३०° भन्दा वढी छ भने १५° भन्दा कम भिरलोपन भएको भूभाग निकै कम छ । कृषकहरुले भिरालो जमिनमा गरा वनाई कृषि योग्य वनाएका छन् । यसले भूसंरक्षणलाई समेत टेवा पुऱ्याएको छ । विगत ३० वर्ष देखि खेत, सिंचित हुन सक्ने भिर, पाखा र वारीको क्षेत्रफलमा करीव ५० प्रतिशत भन्दा वढी अलैंची खेतीले ओगटेको अनुमान गरिएको छ । ३५ प्रतिशत कृषक अलेंची खेतीमा संलग्न छन । भिरालो जमिन र वढी वर्षाका कारण यस गाउपालिका पहिरो संवेदनशिल छ । यस गाउपालिकाको जमिनको किसिम र उपयोग विवरण देहाय वमोजिम रहेको छ ।

जग्गा उपयोग सम्वन्धी विवरण	रोपनी	हेक्टर	जमिन उपयोग प्रतिशत
१. खेत	३५६४४	१७८२	१०.५५
२. वारी	१५९२४३	७९६२	४७.१५
३. अलैची वारी	०	०	०
४. सामुदायिक वन	०	०	०
५. कवुलियति वन	०	०	०
६. निजीवन	०	०	०
७. सरकारी वन	१२१९५३	६०९८	३६.११
८. वस्तीले ओगटेको क्षेत्र	०	०	०
९. सडक वा वाटो	९९५	५०	०.२९

१०. चरन क्षेत्र	**३२०**	**१६**	**०.०९**
११. वाझो क्षेत्र	**६१४**	**३१**	**०.१८**
१२. अन्य क्षेत्र (भिर, पहिरो, चरन, खोल्सी)	**१८९४६**	**९४७**	**५.६०**
जम्मा	**३३७७१५**	**१६८८६**	**१००**

श्रोत: नापी कार्यालय, ताप्लेजुङ २०५८

जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०७१/७२ अनुसार गाउँपालिकामा खेतीयोग्य जमिन र अलैंचीले ढाकेको क्षेत्रफल विवरण तल तालिकामा दिइएको छ

श्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८						श्रोत: जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन २०७१/७२		
क्र.स	**वडा**	**महिला**	**पुरुष**	**जम्मा जनसंख्या**	**घरधुरी**	**खेततथा वारी क्षेत्रफल हेक्टर**	**अलेंचीले ढाकेको क्षेत्रफल हेक्टर**	**जम्मा अलैंची उत्पादन मे. टन**
1	आम्वेगुदिन	१,५३७	१,४४२	२,९७९	६२५	११७६	८०	३४
2	खेवाङ	१,४०८	१,२८३	२,६९१	५२६	१४२६	२०८	९०
3	पेदाङ	८८६	८१५	१,७०१	३४४	६५४	४२	१८
4	सिकैंचा	१,१८४	१,०६६	२,२५०	४१७	१६३०	२४८	१०७
5	सिनाम	१,११६	९७७	२,०९३	४६१	७९६	१७	७
6	मामांखे	६१६	५१९	१,१३५	२४०	१११९	१९४	८४
7	तेल्लोक	१,२१४	१,०१३	२,२२७	४४९	११५६	२६०	११२
8	याम्फुदिन	३६३	३६७	७३०	१६५	७८४	८८	३८
जम्मा कभरेज		**८,३२४**	**७,४८२**	**१५,८०६**	**३,२२७**	**८,७४१**	**१,१३७**	**४९०**

१.५ विद्यमान कृषि तथा पर्यटनको अवस्था

यहाँका कृषकहरुले कृषि, पशुपालन र वन सहितको एकिकृत कृषि प्रणाली अवलम्वन गरेका छन् । मकै, धान, कोदो र गहुँ यहाँको प्रमुख खाद्यान्न वाली हुन । तेलहन वालीमा तोरी र सर्यूं रहेको छ । करीव ५० प्रतिशत घरधुरीहरु प्रमुख नगदे वाली अलैंची खेतीमा संलग्न छन् ।

मकै र कोदो मुख्य खाद्यन्न भएको यस गाउँपालिकामा एक दशक देखि आयातित चामलले प्रतिस्थापन गरेको छ । स्व-उत्पादित मकै र कोदो ठोस खाद्यन्नमा भन्दा अन्य प्रयोजनमा अत्याधिक उपयोगको साथै खेतवारीमा अलैंची खेती विस्तारले यस गाँउपालिकामा हुन गएको खाद्यन्न अभाव तराईवाट चामल आयत गरी आपूर्ति भई रहेको छ । प्रारम्भिक अनुमान अनुसार यहाका करीव ६० प्रतिशत घरधुरीहरु आफ्नो उत्पादनवाट ६ महिनासम्म खाद्यन्न उपलव्ध गर्न सक्ने अवस्थामा रहेका छन । करीव ८० प्रतिशत घरधुरीहरुले आफनो उत्पादन र अन्य आय श्रोतवाट वारैमहिना खाद्यन्न आपूर्ति गर्ने सामर्थ राख्छन भने २० प्रतिशत घरधुरीहरु गम्भिर खाद्य अभावमा रहेका छन् ।

कृषकहरुसंग वढदो जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल असर र परम्परागत खेती पद्धतिका कारण खाद्यन्न वाली लगायत अलैचीको उत्पादकत्वमा क्रमिकरुपमा ह्रास आएको छ । वैदेशिक रोजगारी तथा सहरी क्षेत्रमा रोजगारीका अवसरका कारण युवाहरुको पलायनले कृषि श्रमिकको अभाववाट खेती योग्य जमिन वाजिनेक्रम वढदो छ । कृषिमा वढदै गएको श्रमिकको अपर्याप्तलाई हालको यान्त्रिकिकरणवाट पूर्ति गर्न भौगोलिक अवस्था पनि अनुपयुक्त रहेको छ ।

जिल्ला पशुसेवा कार्यालय, ताप्लेजुङको २०७१/७२ को प्रतिवेदन अनुसार यस गाउपालिकामा कुल २७,१९० पशु संख्या (प्रति घरधुरी सरदर ८.४३ पशु संख्या भएको) रहेको छ । यहाँ दुध घीउ, मासु, ऊन उत्पादनको लागि पालिएका गाई, भैंसी, चौरी, भेडावाखा र वंगुरपालन परम्परागत भएकोले उत्पादन र उत्पादकत्व न्यून भएकोले कृषकहरुले यस व्यवसायवाट अपेक्षित लाभ लिन सकेका छैनन् । यसको प्रमुख कारण स्थानीय जातका पशुमा निर्भर, कमजोर पशुपालन व्यवसाय लगायत चरन तथा आहारा व्यवस्थापन, पशुरोग संक्रमण, अपर्याप्त प्राविधिक ज्ञान र पशु सेवामा सहज पहुंच नहुनु हो । वजार मांग भएपनि पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व न्यून भएकोले यस व्यवसाय प्रति नया पुस्ताहरुको आर्कषण घटेको देखिन्छ ।

पर्यटन विकासको प्रचुर संभावना भए पनि यँहाको भौगोगिक विकटता अवस्था, पर्यटकीय स्थलसम्मको लामो भ्रमण यात्रा, कमजोर पदमार्ग, पदचिन्ह, भरपर्दो गुणस्तरिय सेवाको अभाव, कमजोर पर्यटनमैत्री वातावरण र प्रचार प्रसारको कमीले अन्तराष्ट्रिय पर्यटकहरुको आगमन अभिबृद्धि गर्न सकिएको छैन ।

कृषि तथा पर्यटनको सम्भावना

यस क्षेत्रलाई समृद्ध वनाउने प्रमुख आधार कृषि र पर्यटन नै हो । ९०० मिटर देखि ८५८६ मिटर सम्मको उचाईमा अवस्थित यस गाउपालिकाले भौगोलिक विशिष्टताको आधारमा विश्वमा उच्च मांग रहेको हिमाली कृषि उत्पादन तथा जडिवुटीको व्यवसायिकरण र विविधिकरण गरी विशेष लाभ लिन सकिन्छ । यसमा पर्यटनलाई एकिकृत गरी थप लाभ लिन सकिन्छ ।

करीब ७० प्रतिशत जनसङ्ख्याको रोजगारी तथा जीविकाको लागि निर्भर रहेको नेपालको कृषि क्षेत्रले कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब ३२ प्रतिशत योगदानमध्ये ११ प्रतिशत पशु क्षेत्रको योगदान रहेको सन्दर्भमा यस क्षेत्रको विशेष आर्थिक महत्व रही आएको छ ।

राष्ट्रिय समस्याको रूपमा व्याप्त मातृ तथा बालबालिका कुपोषणको समस्या न्यूनीकरणमा दूध, अन्डा र मासुले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने भएकोले यस क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा दिनु पर्दछ । दीगो विकास लक्ष्यमा उल्लिखित स्थानीतहमा भोकमरीको अन्त्य, खाद्य र पोषण सुरक्षाजस्ता लक्ष्य प्राप्त गर्न कृषि र पशुपन्छी विकास कार्यक्रमको ठूलो भूमिका रहन्छ ।

भौगोलिक उचाई अनुसार कृषि योग्य जमिनको वैज्ञानिक उपयोगवाट खाद्यन्नमा आत्म निर्भर तथा आयत प्रतिस्थापन न्यूनीकरण कार्यक्रम, घरायसी उपभोग एवम व्यवसायिक तरकारी तथा फलफुल खेती प्रवर्धन गर्नु पर्नेछ । यसका अतिरिक्त सुनौला १००० दिनका आमा वच्चा लगायत घरपरिवारको कुपोषणको अवस्थामा सुधार ल्याउन घरायसी खाद्य उपयोग विविधिकरणमा व्यवहार परिवर्तन, करेसावारीमा तरकारी खेती प्रवर्धन र कुखुरापालनलाई अभियानकोरुपमा सञ्चालन आवश्यक छ ।

प्राकृतिक चरन तथा निजी वनको उपयोगवाट लाभ लिदैं दुघ, ध्यू र छुर्पीको मांग आपूर्तिको लागि तल्लो भेकमा आधुनिक गाईभैंसीपालन र हिमाली क्षेत्रमा चौरीपालन व्यवसायलाई सुदृढ गर्न सकिन्छ । दीगो उत्पादनको लागि पशु व्यवसाय प्रवर्धनात्मक नमुना कार्यक्रम सञ्चालनमा प्रोत्साहन आवश्यक देखिन्छ । स्थानीय जातीय संस्कृति, वढदो सहरीकरण र विद्यमान मासु र अण्डाको वजारमांग अनुरुप व्यवसायिक कुखुरापालन, भेडावाखा र वंगुरपालन व्यवसाय प्रवर्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्छ ।

यसका अतिरिक्त उच्च मूल्यका जडिवुटी (सतुवा खेती, चिराइतो) लगायत गैर काष्ठ वन पैदावर अर्घेली र लौठसल्लाको खेतीले यस क्षेत्रमा थप आर्थिक विकासका अवसरहरु सिर्जना गर्नेछ । यसको खेती विकास एवम विस्तारले राष्ट्रिय आयात र निकासी प्रवर्धनमा सन्तुलन ल्याउनुको साथै लघु उद्यमका माध्यमवाट रोजगारीहरु सृजना हुनेछ ।

पर्यटनको अवस्था र संभावना

प्राकृतिक, साँस्कृतिक, साहसिक, ऐतिहासिक तथा धार्मिक दृष्टिबाट महत्वपूर्ण मानिएको सिरीजंघा गाउँपालिका ताप्लेजुङ जिल्लाको एक प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य हो । कञ्चनजंघा हिमाल, हिमनदी, संरक्षण क्षेत्र, जैविक विविधता, किरात धर्मगुरु सिरीजंघाको जन्मस्थल, लिम्वु संस्कृति लिम्वु ट्रेल, लिम्वु सङग्रालय, परम्परागत कृषिमा आधारित जीविकोपार्जन शैली यस क्षेत्रका महत्वपूर्ण आकर्षक पर्यटकीय वस्तु हुन् । सिनाम, आम्वेगुदिन, तेलोक, पेदाङ, मामांखे याम्फुदिन हुदै कञ्चनजंघा दक्षिण आधार शिविर जाने ट्रेकिङ रुटमा पर्ने यस क्षेत्रमा सहासिक पर्यटन, हिमाल आरोहण, ट्रेकिङ, अध्ययन र मनोरन्जनका लागि वार्षिक ६०० जना अन्तराष्ट्रिय पर्यटकहरुको आगमन हुन्छ । यस गाउँपालिकाका क्षेत्रमा पर्यटकीय सेवाको विकासका लागि टि–हाउस ट्रेकिङ, सामुदायिक घरवास कार्यक्रम, स्थानीयतहमा भरपर्दो र गुणस्तरिय पर्यटन सर्पोट सेवा र स्थानीय प्रागारिक कृषि उत्पादन प्रवर्धन गर्न सके पर्यटकहरुको आगमनमा अपेक्षित बृद्धि हुनेछ । यसले स्थानीय उत्पादन विक्रिको साथै प्रत्यक्ष रोजगारीका अवसरवाट पर्याप्त लाभ लिन सक्नेछन् । विगत ८ वर्षको कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र तथा कञ्चनजंघा हिमाली पदयात्री विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

नेपाली वर्ष	०७४/७५	०७३/७४	०७२/७३	०७१/७२	०७०/७१	०६९/७०	०६८/६९	०६७/६८
विदेशी पर्यटक संख्या	५७५	४६५	५०२	५६६	४०५	६४६	३०९	५७९

श्रोतः 1. NEPAL TOURISM STATISTICS , 2016 . 2. Department of National Park and Wildlife Conservation 2016

यस गाउपालिकामा पर्यटन उद्योगलाई कृषि पछिको दोस्रो ग्रामिण अर्थतन्त्रको मुख्य आधारको रूपमा लिन सकिन्छ । आर्थिक समृद्धिका लागि पर्यटन विकासको सोंच अनुरुप पर्यटन क्षेत्रको विकासमार्फत आर्थिक वृद्धि र रोजगारीका अवसर अभिवृद्धि गर्न भईरहेका तथा नयाँ पर्यटकीय स्थल र उपजहरूको पहिचान, विकास तथा पर्यटकीय पूर्वाधारहरूको विकास जरूरी छ । यसवाट रोजगारीका थप अवसरहरु वृद्धि गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्दै जनताको जीवनस्तरमा सुधारमा टेवा पुऱ्याउन सकिनेछ । पर्यटन क्षेत्रवाट स्थानीय अर्थतन्त्रमा योगदान बढाउन सकिने प्रचुर पर्यटकीय सम्भावना भए पनि अनियमित

हवाई सेवा, २६ दिन लामो (काठमाण्डौ–कञ्चनजंघा–काठमाण्डौ) पदयात्रा भएकोले सवै खाले पर्यटकहरुको लागि समयको कारणले अनुपयुक्त, पदमार्गमा रहेका अधिकांश टि–हाउसमा स्वीकार्ययुक्त खाना तथा आवास सेवाको कमीले गर्दा काठमाण्डौवाट व्यवस्थित संगठित ट्रेकिङ महंगो (३२०० युएस डलर प्रति व्यक्ति लागत) हुने भएकोले यस क्षेत्र अधिकांश पर्यटकहरुको लागि कम आकर्षण वनेको छ ।

हवाई सेवालाई थप भरपर्दो बनाउनु, टि हाउस तथा लज ट्रेकिङाई व्यववस्थित गर्नु, पर्यटकीय सूचनाको व्यवस्थापन, पर्यटन क्षेत्रबाट प्राप्त लाभ ग्रामीण समुदायमा न्यायोचित वितरण गर्नु तथा नयाँ पर्यटकीय गन्तव्य स्थलहरूको खोजीसँगै पूर्वाधार विकास गर्नु पर्यटन विकासका चुनौतीका रूपमा रहेका छन् ।

<u>ताप्लेजुङ जिल्लाको कञ्चनजंघा आधार शिर्विर जाने पर्यटकीय मार्ग</u>

१.६ सिरीजंघा गाउँपालिकाको कृषि तथा पर्यटन विकास सम्वन्धी सवल पक्ष, कमजोर, अवसर र चुनौतिहरुः

कृषि तथा पर्यटन विकास सम्वन्धी सवल पक्ष, कमजोर, अवसर र चुनौतिहरु पहिचान गर्ने सन्दर्भमा भएको सहभागितामूलक छलफलमा प्रस्तुत विषयलाई तल वाकसमा राखिएको छ ।

१. सवल पक्ष

१. कृषकहरुसंग कृषि वन पद्धतिमा आधारित परम्परागत ज्ञान तथा सीप उपलव्ध
२. स्थानीयतहमा विकासको लागि आवस्यक नीति, नियम, कानुन र मापदण्ड तय गर्ने अधिकार
३. लघु उद्योग सञ्चालन एवम विस्तारको लागि कच्चा पदार्थ (अल्लो, ऊन, अलैची, अदुवा) को उपलव्धता तथा नेपाल सरकारको प्रवर्धनात्मक नीति तथा कार्यक्रम
४. कृषि पूर्वाधार विकास एवम विस्तारको लागि गाउँपालिकामा श्रोत साधनको व्यवस्था
५. व्यवसायिक योजनाहरुमा लागानी गर्न स्थानीस्तरमा पूंजीको उपलव्धता
६. कृषि व्यवसायलाई विभिन्न जोखिमवाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्न नीतिगत व्यवस्था
७. जलवायूमैत्री प्रविधिहरुको उपलव्धता
८. पर्यटन विकासको लागि सामाजिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक पर्यटकीय सम्पदाले भरिपूर्ण हिमाल, हिमनदी, जैविक विविधतायुक्त संरक्षण क्षेत्र, जातीय संस्कृति, लिम्वु ट्रेल, लिम्वु म्यूजियम
९. पदमार्गमा आधारभूत सेवा प्रवाहको लागि पर्यटन व्यवसायीहरुको उपस्थिति

२. कमजोर पक्ष

१. कृषकहरुमा कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय विकासको लागि आधुनिक एवम व्यवसायिक ज्ञान तथा सीपको कमी
२. हिउदमा कृषिमा सिंचाई गर्न पानीको कमी
३. कृषी उपजहरुको सहज विक्रि वितरणको लागि संगठित उत्पादन व्यवस्था, संकलन केन्द्र, सडक एवम सूचना सञ्जालको कमी
४. ग्रामिण समुदायमा वढदो चामलमुखी खाद्य उपभोग संस्कृतिका कारण आयातित खाद्यन्नमा परनिर्भरता वढदै जानु र मकै र कोदोको खाद्य उपभोगमा कमी
५. घरपरिवारमा पोषण र स्वास्थ्यसम्वन्धी जानकारीको कमी
६. कृषक समू सामूदायिक संस्था र स्थानीयतहमा कृषि तथा पर्यटन सम्वन्धी योजना तर्जुमा, प्राथमिकता निर्धारण, श्रोतसाधनको सही परिचालन र उपयुक्त नीति निर्माण गर्ने क्षमता कमजोर हुनु
७. कृषकहरुको लागि आवश्यक पर्ने कृषि प्राविधिक सेवा, कृषि सामाग्री, औजार एवम उपकरणहरु गाउमा उपलव्ध नहुनु
८. गाउपालिकाले अधिकांश वजेट भौतिक पूर्वाधार (सडक, विद्युत) विकासमा जोड दिनु र आर्थिक उत्थानका क्षेत्रमा कम चासो देखाउनु
९. कृषकहरुमा दैवी प्रकोपवाट सिर्जित जोखिमहरु वहन गर्न सक्ने क्षमता कमजोर हुनु
१०. पर्यटन पदमार्गका सेवाप्रदायकहरुमा गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्ने सीप एवम व्यवस्थापन क्षमता कमजोर हुनु
११. पर्यटकहरुको लागि स्थानीयस्तरमा भरपर्दो भरिया एवम सपोर्ट सेवाको व्यवस्था नहुनु

सिरीजंघा गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर, अवसर र चुनौतिहरु

३. अवसरहरु

१. प्रागारिक उत्पादनको उपभोग तर्फ उपभोक्ताहरु सचेत र उत्पादनतर्फ वढदो आकर्षण
२. स्थानीयस्तरमा वढदै गएको सहरीकरण र वजारीकरणले कृषि तथा पशुजन्य उपजको मागमा बृद्धि
३. भौगोगिक उचाई र हावापानी अनुसार स्थानीय र वाह्य वजारमा आधारित कृषिको व्यवसायिकरण
४. स्थानीय समूह तथा सामूदायिक संस्थामा संकलित पूंजीलाई व्यवसायिक योजनामा लगानी गरी वाह्य पूंजीको निर्भरता कमी
५. आर्थिक दृष्टिकोणले सम्भाव्य उच्चमूल्यका तरकारी, फलफुल, कफी, कुखुरापालन, पशुपालन्क जडिवुटी खेतीको विविधिकरण र विस्तार
६. उत्पादन लागत घटाउन उपयुक्त नविन कृषि यान्त्रहरुको विकास र प्रवर्द्धन
७. खाद्यन्न, तरकारी र अण्डा आयत प्रतिस्थापनमा आधारित उत्पादनमूलक व्यवसायिक कार्यक्रमहरु प्रवर्घन
८. नेपाल सरकारवाट कृषि, तथा पर्यटनमा आधारित लघु उद्यम व्यवसायको लागि प्राविधिक एवम वित्तीय सहयोग एवम अनुदानको व्यवस्था
९. प्रधानमन्त्री आधुनिकीकरण कृषि कार्यक्रम अन्तरगत रोजगार तथा स्वरोजगारमूलक कार्यक्रममा मा युवाहरुलाई सहभागिता गराउन सकिने
१०. कम मूल्यमा विक्रि भई रहेको स्थानीय कच्चा वस्तु (अलैची, अलैंची सरा, अदुवा, अल्लो, लप्सी, मेल, अमला, फलफूल, दुग्ध, ऊन) मा आधारित प्रसोधन तथा मूल्य श्रृखाल सुधारसम्वन्धी लघु उद्योग सञ्चालन गरी रोजगारी /स्वरोजगारीका अवसरहरु सिर्जना
११. स्थानीय जातीय, सांस्कृति एवम ऐतिहासिक वस्तुमा आधारित ग्रामिण पर्यटन विकास कार्यक्रम

४. चूनौतिहरु

१. सक्रिय जनशक्तिको रुपमा रहेको युवाहरुको वैदेशिक रोजगारीतर्फको वढदो आकर्षणले ग्रामिण इलाकामा कृषि श्रमिकको अभाव
२. अपर्याप्त तथा कमजोर अनुदान व्यवस्था
३. दुर्गम भौगोलिक अवस्थामा उत्पादित वस्तुहरुले वाह्य वजारसंगको प्रतिष्पर्धा
४. वढदो जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरहरुले कृषि क्षेत्रमा उत्पादन तथा उत्पादन लागतमा प्रतिकूलता
५. कृषि तथा पशु व्यवसायमा आकस्मिकरुपमा सिर्जना हुने महामारी तत्काल सामना गर्न गाउपालिकामा विद्यमान प्राविधिक संयन्त्र
६. अज्ञानतावस ग्रामिण इलाकामा पर्यटन प्रति हेर्ने नकारात्मक दृष्टिकोण
७. पर्यटकहरुको लागि गुणस्तरिय सेवा
८. पर्यटकीय यातायात पूर्वृधार सेवा विस्तार

२. कार्यपद्धति (Methodology)

सिरीजंघा गाउँपालिकाको ४ वर्षे विषयगत कृषि तथा पर्यटन रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा प्रकृयामा निम्न विधि अवलम्वन गरियो ।

- गाउँपालिकामा उपलव्ध तथ्याङ्कहरुको संकलन एवं विश्लेषण गरियो । योजना तर्जुमामा उपलव्ध नभएका तथ्याङ्कहरुलाई गाउपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरे पछि पूर्णता दिइनेछ ।
- कृषि विकास रणनीति **(२०१५ – २०३५)** अनुरुप कृषि विकास मन्त्रालयको कृषि व्यवसाय अभिवृद्धि तथा केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट ताप्लेजुङ जिल्लाको मुख्य सम्भावित कृषि उपज क्षेत्रका उत्पादन, क्षेत्रफल, उत्पादकत्व साथै पशुपालन र पशुजन्य उत्पादनको वितरणशैली, माँग र आपूर्तिका अवस्था संकलन तथा संयोजन गरियो ।
- गाउँपालिकाले अन्तराष्ट्रिय एकीकृत पर्वतीय विकास केन्द्र (ईसिमोड) लाई कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक योजना तर्जुमामा प्राविधिक सहयोगका लागि गरिएको औपचारीक अनुरोध अनुरुप यही २०७४ माघ २९ देखि फागुन २ गते सम्म तीन दिने रणनितीक योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठी गाउँपालिकाको कार्यालयमा सम्पन्न भयो । उक्त गोष्ठीमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडाध्यक्षहरु, सदस्यहरु, महिला सदस्यहरु, गाउँपालिकका कार्यकारी अधिकृत, महिला तथा युवा कृषकहरुसहित ५२ जनाको सहभागिता रहेको थियो ।
- गाउँपालिकाको रणनीतिक कृषि तथा पर्यटन विकास कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा चौधौ राष्ट्रिय योजना (२०७३/७४-२०७५/७६), कृषि विकास रणनीति **(२०१५ – २०३५)** का र राष्ट्रिय पर्यटन रणनीति योजना (सन् २०१६-२०२५) मुख्य रणनीतिक लक्ष र सहस्राव्दी दीगो विकास लक्षका छ वटा प्रमुख लक्षहरु आधार वनाइएको थियो ।
- गाउँपालिकाको ४ वर्षे कृषि तथा पर्यटन रणनीतिक कार्यायोजना तर्जुमा गर्दा सहभागिमुलक तथा उत्तरदायी प्रणाली अपनाइएको छ । योजना तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरु, युवा तथा महिला कृषकहरुको उपस्थितिमा ३ तीने योजना तर्जुमा गोष्ठि आयोजना गरी मसौदा दस्तावेज तयार गरिएको थियो । यस योजना तर्जुमाको क्रमदेखि नै सहभागितामूलक प्रक्रिया अपनाइएको थियो ।
- गाउँपालिकाका प्रतिनिधिहरुको अगुवाईमा कृषि, पशुपालन र पर्यटन सम्बन्धी सबलपक्ष, कमजोरीहरु, अवसर र चुनौतिहरुमा छलफल गरी संभावित दीर्घकालीन सोँच, लक्षहरु, सुचक, कार्ययोजनाको खाकामा छलफल गरी कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक कार्ययोजना (२०७५/७६-२०७८/७९) तयार पारियो ।
- यस योजनालाई वास्तविक र वस्तुनिष्ठ बनाउन गाउँपालिकास्तरमा राजनीतिक दल, विज्ञ, नागरिक समाज, विभिन्न वर्ग, क्षेत्रलाई प्रतिनिधित्व गर्ने पेसागत समुदाय तथा विकास साझेदारहरूसंग परामर्श गरिएको थियो ।
- विभिन्न चरणमा छलफल गरी तयार पारिएको यो दस्तावेजलाई भाषागत शुद्धाशुद्धि समेत सच्याई गाउँपालिकावाट कार्यान्वयनको लागि स्वीकृत गरी जनप्रतिनीधी एवम गाउँपालिकावासी समक्ष प्रस्तुत गरिएको थियो । यो योजना गाउपालिकाको आगामी ४ वर्ष (२०७५।७६ खेखि २०७८।७९) सम्म कृषि तथा पर्यटन विकास विकासको लागि मार्गदशक दस्तावेज हुनेछ ।

३. रणनैतिक ढांचा

३.१ दीर्घकालीन सोंच (Vision) र लक्षहरु (Goals):

नेपालको १४ औं राष्ट्रिय योजनाले पनि राष्ट्रलाई समृद्ध वनाउने सोंचका साथ सम्पूर्ण विकास प्रयासहरु यसतर्फ केन्द्रित गरेको छ । संविधान निर्माण पश्चात भर्खर सम्पन्न स्थानीय निर्वाचनमा सम्पूर्ण राजनैतिकदलहरुले आफ्नो चुनावी अभियानमा गाउँलाई समृद्ध वनाउने साझा सोंच वनाएका छन् । यस सिरीजंघा गाउँपालिकाले पनि आफ्नो पहिलो विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजनामा आगामी २० वर्षसम्मको लागि देहायको दीर्घकालीन सोंच वनाएको छ

" दीगो कृषि र पर्यटन विकासको माध्यमवाट आधुनिक प्रतिष्पर्धी, आत्मनिर्भर, समावेशी सुसंस्कृत समृद्ध गाउँपालिका "(Modern , competitiveness, self-sufficient, inclusive, cultured and prosperous Society)

३.२ रणनीतिक लक्षहरु (Goals):

३.२..१ खाद्य सूरक्षा तथा पोषण अवस्था सुधारको मुख्य कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने । (Increase in production and productivity of major crops and livestock for food security).

विश्व खाद्य सम्मेलन, १९९६ ले प्रत्येक व्यक्तिको स्वस्थ र सक्रिय जीवनयापनको लागि आवश्यकता र चाहनाअनुरूप सधैँ पर्याप्त, स्वच्छ र पोषणयुक्त खाना माथिको भौतिक र आर्थिक पहुँच पुगेको अवस्थालाई खाद्य सुरक्षा भनेर परिभाषित गरेको छ ।

नेपालको संविधानले खाद्य सम्प्रभुतालाई मौलिक हकको रूपमा स्वीकार गरेको छ । झन्डै ४१ प्रतिशत जनसङ्ख्याले दैनिक निर्धारित क्यालोरी (१९०० क्यालोरी) को न्यूनतम मात्रा उपभोग गर्नबाट समेत वञ्चित रहेको अवस्था छ । यस सन्दर्भमा खाद्य सुरक्षाका मुख्य चार स्तम्भहरू खाद्य उपलब्धता, पहुँच, उपयोग र स्थिरतामा समयानुकुल सुधारतर्फ जोड दिनेछ ।

प्रत्येक नागरिकलाई खाद्य वस्तुको अभावमा जीवन जोखिममा पर्ने अवस्थाबाट सुरक्षित राख्न दीगो विकास लक्ष, चौथौ राष्ट्रिय योजना, कृषि विकास रणनीतिमा अभिन्न अङ्गको रूपमा रहेको खाद्य तथा पोषण सुरक्षा कार्ययोजना र बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालगायत उत्पादन बृद्धि गर्न क्षेत्रगत नीति, कार्यनीति तथा योजनाहरूलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी भोकमरी समस्या अन्त्यका लागि स्थानीयतहवाट उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धिमा विशेष प्राथमिकता दिनेछ ।

(क) गाउँपालिका क्षेत्रमा खाद्यान्न तथा पशुजन्य उत्पादनमा बृद्धि सम्वन्धी नतिजा र उपलव्धीका सूचकहरु

क्र.स	नतिजाका सूचक	सुचक		जांच गर्ने आधार	जोखिम पक्ष
१	**पोषणयुक्त खाद्य उपभोगमा बृद्धि**	**हालको अवस्था ०७५। ७६**	**०७८।७९ को अन्त्यमा**	**वार्षिक प्रतिवेदन**	**हावापानी अनुकुल भएमा**
१.१	खाद्यान्न उपभोग	३२३ किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	३७६ किलो किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	घरधुरी सर्भेक्षण	महामारी नियन्त्रण गर्न सकेमा
१.२	तरकारी उपभोग	११० किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	१२० किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	**वार्षिक प्रतिवेदन**	वजार मूल्य स्थिर वा वढेमा
१.३	फलफुल उपभोग	१० किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	२० किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	घरधुरी सर्भेक्षण	
१.४	दुध	३० लिटर प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	५० लिटर प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	घरधुरी सर्भेक्षण	
१.५	मासु	८ किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	१४ किलो प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	घरधुरी सर्भेक्षण	
१.६	अण्डा	३० होटा अति व्यक्ति प्रति वर्ष	५० ओटा प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष	घरधुरी सर्भेक्षण	
२	**कृषि जन्य वालीको उत्पादकत्वमा बृद्धि**				
२.१	धान	७५ केजि प्रति रोपनी	१०० के.जि प्रति रोपनी	**वार्षिक प्रतिवेदन**	
२.२	मकै	६५ केजि प्रति रोपनी	८० के.जि प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.३	कोदो	६० केजि प्रति रोपनी	७० के.जि प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.४	गँहु	३० केजि प्रति रोपनी	४० के.जि प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.५	तरकारी	५०० केजि प्रति रोपनी	१००० के..जि प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.६	तेलहन वालीको उत्पादनमा बृद्धि	२० किलो प्रति रोपनी	३० के..जि प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.७	आलु	५०० केजि प्रति रोपनी	११०० के.जि प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.८	अलैंची	१५ केजि प्रति रोपनी	३० के.जि प्रति रोपनी	*उत्पादन सर्भेक्षण*	
२.९	फलफूल	० केजि प्रति रोपनी	१५०० के.जि. प्रति रोपनी	कप कटिंग नतिजा	
२.१०	मह उत्पादनमा बृद्धि	४ किलो प्रतिघार	६ किलोग्राम प्रतिघार		
३	**सुधारिएको ज्ञान प्रविधि अवलम्वन गर्ने कृषकको संख्मामा बृद्धि**				
३.१	कृषकहरुद्धारा माटो, मौसम, जल, उर्जामैत्री प्रविधिको सही	५% भएको	५० % हुनेछ		

	अवलम्वन				
३.२	सिंचाइ क्षेत्रमा विस्तार	#	थप २०% बृद्धि हुनेछ		
३.३	रोग, किराको प्रकोप व्यवस्थापन	२० %	७५ % हुनेछ		
३.४	प्रांगारिक कृषि उत्पादन र उपभोगमा बृद्धि	८०	९० % हुनेछ		
३.५	प्राङ्गारिक मलको प्रयोगमा बृद्धि	पर्याप्त नभएको	५० % ले बृद्धि हुनेछ ।		
३.६	उन्नत वीउको प्रयोगमा बृद्धि	२५ %	५० % हुनेछ ।		
३.७	खाद्य उपभोग विविधिकरणमा सुधार गर्ने परिवार	)	५० % हुनेछ ।		
४	**पशुजन्य उत्पादनमा बृद्धि**	**हालको अवस्था ०७४।०७५**	**०७८।७९ को अन्त्यमा**		
१.	दुग्ध उत्पादन	७५० लिटर. प्रति घर प्रति वर्ष	१२०० लिटर प्रति घर प्रति वर्ष	घरधुरी सर्भेक्षण	पशुमा लाग्ने महामारी नियन्त्रण भएमा
२.	**मासुजन्य उत्पादनमा बृद्धि**				
क.	मासु उत्पादन	४० किलोग्राम प्रति घर प्रति वर्ष	६० किलोग्राम प्रति घर प्रति वर्ष		वजार मूल्य स्थिर वा वढेमा
३.	अण्डा उत्पादन	१५० ओटा प्रति घर प्रति वर्ष	२५० ओटा प्रति घर प्रति वर्ष		
४	पशु आहारा उपलव्धतामा सुधार भएको हुनेछ		हालको उत्पादनमा ५० प्रतिशतले बृद्धि		
५	पशु पक्षी मर्ने संख्यामा कमी		८० प्रतिशतले कमी		

श्रोतः सिरीजंघा गाउँपालिकामा कृषि तथा पर्यटन बिकास रणनीतिका लागि अन्तराष्ट्रिय एकीकृत पर्वतीय विकास केन्द्रको सहयोगमा गाउपालिकाको कार्यालयमा २९ माघ देखि २ फागुन २०७४ मा आयोजित तीन दिने कृषि तथा पर्यटन रणनैतिक योजना तर्जुमा गोष्ठीमा सहभागितात्मक छलफलका आधारमा तय गएिको सूचकहरु)

लक्ष १ कृषि पशु तथा पर्यटन विकास सम्वन्धी प्रमुख कार्य तथा कार्ययोजना

कार्य योजना	श्रोत साधन		जिम्मेवारी (संस्था /व्यक्ति)	समय रेखा	कैफियत
	आर्थिक (आन्तरिक/वाह्य)	मानवीय (आन्तरिक/वाह्य)			
लक्ष १ (क) सम्वन्धी प्रमुख कार्यक्रमहरु					
कृषि उत्पादन बृद्धितर्फ					
१. कृषि, पशु र पर्यटन सम्वन्धी तथ्याङ्क संकलन	आन्तरिक	आन्तरिक/वाह्य	गाउपालिका अध्यक्ष र कार्यकारी अधिकृत	२०७४/७५	
२. कृषक समूह तथा सहकारी सुदृढीकरण	आन्तरिक	वाह्य	गाउपालिका विषयगत संयोजक	२०७५/७६ देखि २०७६ /७६ सम्म	
३. कृषि तथा पशुपालन असल प्रविधि तालिम	आन्तरिक	आन्तरिक/वाह्य	विषयगत समिति संयोजक	२०७४/७५ देखि २०७६ सम्म	
४. कृषक पाठशाला सञ्चालन	आन्तरिक	वाह्य	विषयगत समिति संयोजक	२०७५/७६ देखि ७८/७९	
५. खाद्यन्न उत्पादन बृद्धि कार्यक्रम	आन्तरिक	वाह्य	विषयगत समिति संयोजक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
६. घरायसी तरकारी तथा फलफुल उत्पादन कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरिक	विषयगत समिति संयोजक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
७. दालवालीउत्पादन कार्यक्रम	आन्तरीक				
८. वीज बृद्धि कार्यक्रम					
९. गुणस्तरीय प्रांगारिक मल उत्पादन कार्यक्रम	आन्तरिक	वाह्य	गाउपालिका/ सम्वन्धित समिति	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१०. सिंचाइको लागि जल व्यवस्थापन कार्यक्रम	आन्तरिक	सिंचाइ कार्यालय	गाउपालिका/ सम्वन्धित समिति संयोजक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	३० % अनुदान

लक्ष १ (ख) पशु उत्पादन बृद्धि तर्फ सम्वन्धी प्रमुख कार्यक्रमहरु

११. कृषक पशु पाठशाला	आन्तरिक	आन्तरीक । वाह्य	विषयगत	२०७५/७६ देखि	

			प्राविधिक	२०७८/७९	
१२. पशु आहारा तथा खर्क सुधार कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत प्राविधिक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१३. पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक ।वाह्य	विषयगत प्राविधिक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१४. पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत प्राविधिक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१५. पशु वीमा कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक । वाह्य	विषयगत प्राविधिक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१६. खाद्यन्न उपयोग विविधिकरण सचेतना कार्यक्रम	आन्तरिक		विषयगत प्राविधिक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१७. कृषक तथा प्राविधिक क्षमता अभिबृद्धि विकास कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक । वाह्य	गाउपालिका/ सम्वन्धित समिति	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	३० % अनुदान
१८. प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत प्राविधिक	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
१९. कार्यक्रम अनुगमन, मूल्यांकन र प्रोत्साहन कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरीक	गाउपालिका/ सम्वन्धित समिति	२०७५/७६ देखि २०७८/७९	
२०. पर्यटन विकास कार्यक्रम	आन्तरीक ।वाह्य	वाह्य परामर्श दाता		२०७५/७६ देखि २०७८/७९	

३.२.२. कृषि तथा पर्यटनलाई व्यवसायिक, प्रतिष्पर्धी र नाफामूलक वनाउने ।
(Increase competitiveness in agri and tourism business)

यहाँको कृषि प्रणाली मूलतः निर्वाहमुखी छ । परम्परागत खेती पद्धती, उत्पादन वढाउने कृषि सामाग्री एवम प्रविधिहरुको न्यून पहुंच र प्रयोगका कारण प्रमुख खाद्यन्न वालीहरुको उत्पादकत्व राष्ट्रिय उत्पादकत्व भन्दा अझै न्युन रहेको छ । उत्पादकत्व निकै कम भएकै कारण कृषि उद्यमी, युवा तथा सीमान्त कृषकहरुको पलायन बढ्दो छ ।

कृषि तथा पशुपालनलाई व्यवसायिकरण, नाफामूलक र प्रतिष्पर्धी वनाउन नेपाल सरकारले सरकारी, सहकारी र निजी साझेदारीमा उत्पादन र वजार प्रणालीको विकास गर्ने अवधारणा अङ्गीकार गरेको छ । रोजगारी, गरिवी न्यूनीकरण, भौगालिक लाभ र आन्तरिक एवम वाह्य वजारंका अवसरलाई ध्यान दिर्दै कृषिमा व्यवसायिकरणको लागि देहायका उपज एवम व्यवसायहरुलाई छनौट गरिएको छ ।

१. नगदेवाली तर्फ : अलैंची खेती, कफी खेती र चिया ।

२. तरकारी खेतीः आलु, प्याज, गोलभेडा, काउली, वन्दा, भन्टा, धनीया, खुर्सानी, करेला ।

३. फलफुल तर्फ : कीवी, आप, सून्तला, कागती, जुनार, लिची, हलुवावेद ओखर

४. वनपैदावर तथा जडिवुटीः सतुवा, टिमुर र लौठसल्ला

५. पशुपंक्षीपालन तर्फः गाईभैसीपालन,चौरीपालन, वंगुरपालन, कुखुरापालन, ह्गाचरी र अण्डा उत्पादन

६. अन्य व्यवसाय : मौरीपालन, च्याउखेती, प्रागारिक मल उद्योग, होजीयारी, प्रसोधन उद्योग, माछापालन, पर्यटन

लक्ष २ सम्वन्धी सूचक एवम उपलव्धीहरु

क्र सं	सूचकहरु	हालको अवस्था ०७४।०७५	०७८।७९ को अन्त्यमा	जांच गर्ने साधन	जोखिम पक्ष
१.	**आयमा बृद्धि**				
	प्रति व्यक्ति आय बृद्धि	१३१० यु एस डलर	१० प्रतिशतले बृद्धि हुने	घरधुरी सर्भेक्षण प्रतिवेदन	कृषि, पशु र पर्यटन व्यवसायमा लगानी बृद्धि भएमा
	व्यवसायिक कृषकको आयमा बृद्धि		७५ प्रतिशत व्यवसायिहरुको कम्तिमा ३० प्रतिशतले आयमा थप बृद्धि	घरधुरी सर्भेक्षण प्रतिवेदन	
२	कृषि पर्यटनमा रोजगारी तथा स्वरोजगारी संख्यामा बृद्धि	४०० (आंशिक)	९५० जना पूर्ण रोजगारी /स्वरोजगारीमाा संलग्न	व्यवसाय अभिलेख	उत्पादनमूलक तथा रोजगारमूलक कार्यक्रममा प्राथमिकता दिएमा
	पकेट, व्लक, जोन कार्यक्रम	०	कम्तिमा ३ वटा पकेट प्लक जोन कार्यक्रम सञ्चालन	वार्षिक प्रतिवेदन	
(क)	व्यवसायिक कृषिमा संलग्न कृषकको संख्यामा बृद्धि	३५० परिवार (अलैंची सहित)	५०० जना (तरकारी खेती ५० जना, आलु खेती ५० जना, फलफूल खेती ५० जना, अलैची खेती ३२० जना, कफी खेती ५० जना, मौरीपालन ५०, विभिन्न वीउविजन उत्पादन १०, च्याउ खेती १० जना, खाद्य प्रसोधन १० जना)	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन व्यवसाय दर्ता अभिलेख	
(ख)	व्यवसायिक पशुपालनमा संलग्न कृषकको संख्यामा बृद्धि	४० जना	२०० जना कृषक परिवार संलग्न (भेडावाखापालनमा कम्तिमा ५० जना, भाइभैंसीमा ५० जना, चौरीमा २५ जना, वंगुर पालनमा ५० जना, कुखुरापालन) अण्डा र मासु) २५	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन	

			जना)		
(ग)	गुणस्तरीय पशु आहारा उत्पादन क्षेत्रमा विस्तार		कम्तिमा ५० हेक्टर सार्वजनिक चरन क्षेत्रमा र १०० हेक्टर निजी जगामा घास खेती विस्तार	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन	
घ	स्वास्थ्य वधशाला तथा मासु विक्रि केन्द्र सञ्चालन	०	१० वटा सञ्चालन, ३० जना रोजगारीमा संलग्न	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन	
ङ	साना दुग्घ संकलन तथा प्रसोघन केन्द्र सञ्चालन	०	३ वटा सञ्चालन, २० जना रोजगारीमा संलग्न	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन	
च	पर्यटन व्यवसायमा संलग्न व्यवसायिको संख्यामा बृद्धि	५	१०० जना (२५ जना होटल व्यवसायी, ५० जना पर्यटन सपोर्ट सेवा, २५ जना होजीयारी उद्योग) रोजगारी एवम स्वरोजगारीमा संल्न	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन	
छ	जडिवुटी व्यवसायीको संख्यामा बृद्धि	५	१५० (लौठ सल्ला ५०, सतुवा ५०, टीमुर ५० जना)	आवधिक प्रगति प्रतिवेदन	
ज	व्यवसायमा ऋण लगानीमा बृद्धि	–	स्व लगानी, वित्तीय संस्थाको ऋृण १ करोड	व्यवसायिक अभिलेख, सहकारी अभिलेख	

लक्ष २ सम्वन्धी प्रमुख कार्यहरु

प्रमुख कार्य	श्रोत साधन		जिम्मेवारी (संस्था /व्यक्ति)	समय रेखा	कैफियत
	आर्थिक (आन्तरिक/ वाह्य)	मानवीय (आन्तरिक/वाह्य)			
१. सम्भावित व्यवसायिक कार्यक्रमको लागि क्षेत्र (पकेट, व्लक र जोन) छनौट	आन्तरिक	आन्तरिक/वाह्य	गाउपालिका /सम्वन्धित विषयगत समिति। शाखा	२०७४।७५ जेष्ठ	
२. व्यवसायिक कार्यक्रमसम्वन्धी नीति तर्जुमा	आन्तरिक	आन्तरिक। वाह्य	विषयगत समिति। शाखा	२०७४।७५ र ०७५।७६। असाढ	
३. युवा कृषकहरु छनौट र उद्यमशिलता विकास	आन्तरिक	आन्तरिक। वाह्य	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७८।७९	
४. विषयगत (कृषि, पशु, पर्यटन, जडिवुटी) व्यवसाय विकास तालिम	आन्तरिक	आन्तरिक। वाह्य जिल्ला .वन कार्यालय)	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७६।७७	
५. घरेलु तथा सामुहिक व्यवसायिक फर्मको अभिलेखिकरण	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत समिति। शाखा	२०७४।७५ देखि निरन्तर	
६. उत्पादित वस्तुको मूल्य श्रृङखला अभिबृद्धि कार्यक्रम	आन्तरिक	आन्तरिक। वाह्य	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७६।७७	
७. व्यवसाय साक्षरता कक्षा सञ्चालन	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत	२०७५।७६	

			समिति। शाखा	देखि ०७६।७७	
८. व्यवसायलाई प्रतिस्पर्धी वनाउन पूर्वाधार सेवा, उपकरण तथा यान्त्रिकरणमा सहयोग	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७६।७७	
९. समूह/सहकारीमा आधारित बजार प्रणालीमा टेवा	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७६।७७	
१०. व्यवसायमा आधारित संकलन केन्द, भण्डारण, प्रसोधन केन्द्र, विक्रि केन्द्र स्थापनामा सहयोग	आन्तरिक	आन्तरीक	विषयगत समिति। शाखा	२०७६।७७ देखि ०७८।७९	
११. पर्यटन व्यवसायमा आधारित क्षमता तथा पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	आन्तरिक	वाह्य ।	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७६।७७	
१२. आवधिकरुपमा पर्यटन प्रवर्धन कायक्रम	आन्तरिक	आन्त	विषयगत समिति। शाखा	२०७५।७६ देखि ०७६।७७	

३.२.३. कृषि तथा पर्यटन बिकासको लागि सुशासन अभिबृद्धि गर्ने ।
(Improve governance in Agriculture & Tourism Development)

प्रजातान्त्रिक शासन सञ्चालन प्रणाली र प्रकृयामा उच्चत्तम सुशासन कायम गर्नु राज्य र यसका अंगहरुको प्रमुख दायित्व हो । विधिको सरकार, जनताप्रति उत्तरदायी, स्थानीयवासीको भविश्यमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने नीति, नियम तथा निर्णयमा सरोकारवालाहरुको सहभागिता र श्रोत व्यवस्थापन तथा काम कारवाहीमा पारदर्शिता सुशासनका अनिवार्य शर्तहरु हुन् । पारदर्शिताले स्थानीय सरकार र जनतावीच सम्वन्ध गाढा वनाउछ । जनता र जनप्रतिनिधिहरुवीच विश्वासनीयता अभिबृद्धि गर्छ । सार्वजनिक श्रोत साधनको उच्चत्तम सदुपयोग हुन्छ । अन्ततः अपेक्षाकृत विकासका प्रतिफल प्राप्त भई स्थानीयवासीहरु स्थानीय सरकारका कार्य प्रति सन्तुष्टी हुनेछन् ।

संविधान जारी भएपश्चात् जनताको विश्वासका साथ विकास कार्य अगाडि बढ्ने वातावरण तयार हुनु, केन्द्रीयस्तरका कार्यक्रमहरू क्रमशः स्थानीयस्तरमा कार्यान्वयन हुने गरेबाट अनुभव र दक्षता वृद्धि हुनु, स्थानीय स्वायत्त शासनको अभ्यासले जनतामा शासनप्रतिको सचेतना, सहभागिता तथा अधिकारप्रतिको चासो बढ्दै जानु, स्थानीय तहमा स्थापित समुदायमा आधारित सङ्घसस्थाहरू गठन भई सरकारी एवम् स्थानीय निकायहरूसँग सहकार्य हुनु तथा विकास प्रक्रियामा स्थानीय जनताको सहभागिता र स्वामित्व बढ्नुजस्ता अवसर रहेका छन् । स्थानीय सरकारले तय गरेका नीति, नियम र सम्पादन गरेका कार्यहरुमा उच्च पारदर्शिता कायम राख्नु अझै पनि चुनौति रहेका छन् ।

लक्ष ३ सम्वन्धी सूचक तथा उपलव्धीहरु

सूचक		उपलव्धी		जाँच गर्ने आधार	जोखिम
		२०७४/७४ को अवस्था	०७८/७९ को अन्त्यसम्ममा		
१	स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ वमोजिम विषयगत समितिहरु गठन र परिचालन	आर्थिक समिति, सामाजिक समिति, राजश्व परामर्श समिति गठन	● २०७५/७६ सम्ममा सवै विषयगत समितिहरु गठन भई तोकिए वमोजिम जिम्मेवारी सम्पादन भएको हुनेछ ।	● गाउँ पालिकाको निर्णय पुस्तिका ● विषयगत समितिको वैठक पुस्तिका	विद्यमान ऐन कानुनको पूर्ण कार्यान्वयन भएमा
२	वार्षिक योजना समय सीमा भित्र तयारी	वार्षिक योजना भएको	● वस्तिस्तर देखि सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रकृया अववलम्वन ● तोकिएको प्रकृया अनुसार असाढ मसान्त भित्र गाउँ सभा सम्पन्न	● गाउसभाको वैठक पुस्तिका	
३	विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना वमोजिम बजेट विनियोजन	रणनीतिक योजना तर्जुमा नभएको	● विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना तर्जुमा, वजेट विनियोजन र कार्यान्वयन		
४	गाउँपालिकाको काम कारवाहीमा सुशासन अभिबृद्धि	नागरीक वडापत्र	● गाउँ पालिकामा नागरिक वडापत्रमा व्यवस्था अनुसार सेवा प्रवाह ● सवै पदाधिकारीहरु र सरोकारवालाहरुमा वार्षिक योजना पुस्तिका वितरण ● सवै योजनाहरुमा सूचना वोर्डको व्यवस्था ● गाउँपालिकाको आय व्यय तोकिए	● नागरीक वडापत्र	

			वमोजिम सार्वजनिक ● गाउँपालिकाका सूचना वेबसाइटमा डिस्प्ले । ● वार्षिक २ पटक सार्वजनिक सुनुवाई ● कम्तीमा ९० प्रतिशत योजनाको सार्वजनिक लेखापरीक्षण ● पदाधिकारीहरुवाट कम्तीमा २ पटक छानिएका योजनाहरुको संयुक्त अनुगमन ● कम्तीमा २ पटक समीक्षा वैठक सम्पन्न ● जनचासोका निर्णयहरु सामाजिक मेडियामार्फत सार्वजनिक ● गाउपालिकाको तथ्याङ्क व्यवस्थापनमा सुधार		
५	गाउँपालिकाको कार्यान्वयन क्षमता बृद्धि		● कम्तीमा ९५ प्रतिशत योजनाहरुको पूर्ण कार्यान्वयन सम्पन्न	●	●
६	गाउँ पालिकाको आन्तरिक श्रोत बृद्धि	१३ लाख रुपैया	● तोकिएको मापदण्ड वजोजिम आन्तरिक श्रोतमा कम्तीमा ५० प्रतिशतले बृद्धि		
७.	गाउँ पालिकामा प्राप्तको गुनासो एवम मुद्धाहरुको फैसला क्षमतामा सुधार		● तोकिएको समयभित्र सत प्रतिसत सुधार	● गाउँ पालिकाको अभिलेख	●
८	गाउँ पालिकाको अभिलेखीकरण व्यवस्थित भएको		● सवै समूह, सरकारी, व्यवसायीहरुको अभिलेख दुरुस्त	● गाउँ पालिकाको अभिलेख	●

लक्ष ३ सम्वन्धी मुख्य कार्यहरु :

प्रमुख कार्य	श्रोत साधन		जिम्मेवारी (संस्था /व्यक्ति)	समय रेखा	कैफियत
	आर्थिक (आन्तरिक/ वाह्य)	मानवीय (आन्तरिक/वाह्य)			
पदाधिकारीहरुको क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम	आन्तरिक	वाह्य	गाउपालिका	पहिलो वर्ष २०७५।७६	
कार्यक्रम व्यवस्थापन एवम सञ्चालनसम्वन्धी कार्यविधि तयार	आन्तरिक	वाह्य	गाउपालिका	पहिलो वर्ष २०७५।७६	
सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रकृया सुदृढीकरण	आन्तरिक	वाह्य	गाउँपालिका	असोज।कार्तिक २०७५।७६	
गाउँपालिकाको सुशासन प्रवर्धन कार्यक्रम	आन्तरिक		गाउपालिका	पहिलो वर्ष २०७५।७६	
गाउँपालिकामा संघसंस्था, सहकारी रव्यवसायिक संस्थाहरुको अभिलेखिकरण	आन्तरिक	वाह्य	गाउपालिका	हरेक वर्ष	
आन्तरिक श्रोत व्यवस्थापन	आन्तरिक	वाह्य	गाउँपालिका	हरेक वर्ष	
कार्यक्रमको ुणस्तर नियन्त्रण	आन्तरिक	वाह्य	गाउपालिका	२०७५।७६ देखि नियमित	
स्थानीय समूह, संघ संस्थाको क्षमता विकास	आन्तरिक	आन्तरिक । वाह्य	गाउपालिका	२०७५।७६ र ०७६।७७	
गाउपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार	आन्तरिक	आन्तरिक । वाह्य	गाउपालिका	२०७५।७६	
भ्रष्टाचार विरुद्ध प्रवर्द्धनात्मक एवम् निरोधात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन					
लागत सहभागितामा सार्वजनिक सरकारी नीजि साझोदारी कार्यक्रम सञ्चालन					

४. कार्य नीति (Implementation Policy)

गाउँपालिकाले कृषि, पशु तथा पर्यटन विकासको लागि योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयन गर्दा देहायका नीतिहरु अवलम्वन गर्नेछ ।

(क) कृषि तथा पशु विकास सम्वन्धी

१. स्थानीय वासिन्दाहरुको प्रत्यक्ष संलग्नतामा तोकिएको कार्ययोजना अनुरुप वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्नेछ ।

२. गाउँपालिकाले वडावाट सिफारिस भएका प्रस्तावित योजनाहरुको प्राथमिकीकरण गर्दा देहायका आधारहरु अवलम्वन गर्नेछ । (क) गरीव, विपन्न तथा पिछडिएका वर्गलाई समेटेको (ख) छोटो समयमा आय तथा उत्पादन बृद्धि गर्ने **(ग)** खाद्य सुरक्षा तथा पोषणमा योगदान दिने (ग) नगद लागत साझेदारी (घ) स्थानीय श्रोतसाधन, अनुभव, सीप र पूजिंको उपयोग हुने (ङ) तुलनात्मक लाभ प्रतिष्पर्धात्मक वजार (च) मूल्य श्रृंखलाको विकास (छ) आयत विस्थापन र (ज) जलवायुमैत्री/रेजिलेन्सीलाई योगदान दिने

३. कृषि, पशु तथा पर्यटन विकास योजना सञ्चालनसम्वन्धी नीति, नियम र मापदण्ड वनाई लागु गर्नेछ ।

४. नक्साङकनवाट पहिचान गरिएका लक्षित क्षेत्रमा व्यावसायिक कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व त्यस क्षेत्रको विस्तृत भौगोलक ,सामाजिक, प्राविधिक, वातावरणीय, आयत प्रतिष्थापन र वजारको अध्ययन गरी संभाव्य व्यवसायहरुको सुपरजोन, जोन, व्लक र पकेट कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

५. उत्पादित वस्तुहरुलाई प्रतिष्पर्धी वनाउन प्रांगारिक उत्पादनको साथै उत्पादन लागत न्यूनीकरणको लागि यान्त्रीकरणमा जोड दिइनेछ ।

६. योजना सञ्चालन सम्वन्धमा सकेसम्म गाउँपालिकामा दर्ता एवम नवीकरण भएका पारदर्शीता कायम गरेका टोल सुधार समिति, उपभोक्ता समिति, कृषक समूह तथा सहकारीमार्फत गरिनेछ ।

७. विदेशबाट फर्केका एवम् शिक्षित बेरोजगारमा युवा कृषकहरुमा उद्यमशिलताको विकास गरी प्रतिफलको आधारमा व्यवसायमूलक कार्यक्रममा लागत सहभागिता गरिनेछ ।

८. योजनामा दोहोरोपना हुन नदिन र उपलव्ध श्रोतलाई व्यवस्थित गर्न गाउँपालिकाले सरोकारवालाहरुलाई योजना तर्जुमा प्रकृयामा संलग्न गराउनेछ ।

९. गाउँपालिकाले आवश्यक प्राविधिक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न निजीस्तरमा प्राविधिक शिक्षालय वा प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना गर्ने संघसंस्थालाई प्रोत्साहन सहयोग गरिनेछ ।

१०. तालिम प्राप्त कृषक एवम कृषि प्राविधिकहरुद्धारा निजीस्तरमा स्थापना भएका, कृषि, पशु तथा पर्यटन सेवा सञ्चालनमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।

११. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, समावेशी, महिलामैत्री र एकीकृत कृषि प्रणालीलाई जोड दिनेछ ।

१२. खाद्य सूरक्षा र पोषण अवस्थामा सुधार ल्याउन उत्पादन बृद्धि र उपभोग विविधिकरणमा विशेष जोड दिइनेछ ।

१३. गाउँमा आवश्यक सेवा आपूर्ति गर्न तथा उत्पादित वस्तुको विक्रि वितरण सहज र प्रभावकारी वनाउन स्थानीय सहकारी संस्थालाई प्रवर्धन गरिनेछ ।

१४. कार्यक्रमको गुणस्तर नियन्त्रण गर्न सहभागितामूलक अनुगमन तथा मूल्याङकन प्रणालीलाई सुदृढ गरिनेछ ।

(ख) पर्यटन सम्वन्धी कार्यनीति

१. पर्यटन पूर्वाधार विकासमा स्थानीय समुदाय तथा निजी क्षेत्रको नेतृत्वदायी भूमिका र सहभागितालाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

२. पर्या-पर्यटन तथा कृषि पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गरी पर्यटन क्षेत्रलाई थप वातावरणमैत्री बनाइनेछ ।

३. प्रत्येक वडामा एक/एक पर्यटक गन्तव्य तोकी ती स्थानहरूमा पूर्वाधार विकास गरिनेछ ।

४. पर्यटन क्षेत्रबाट प्राप्त हुने लाभलाई न्यायोचित वितरण गर्नसमेत पर्यटकीय गन्तव्यको विविधीकरण गरिनेछ ।

५. आकर्षक गन्तव्यको रूपमा स्थापित एवम वजारीकरण गर्न प्रदेशसंग समन्वय गर्ने

६. पर्यटकको बसाइ अवधि लम्ब्याउन पर्यटकीय सेवा सुविधा तथा सुरक्षाको प्रत्याभूति बढाउने।

७. गाउगालिकाभित्र नयाँ पर्यटन गन्तव्यहरूको विकास गरी व्यापक रूपमा प्रचार एवम् प्रवर्द्धन गरिनेछ
८. पर्यटन क्षेत्रको लाभलाई ग्रामीण तहसम्म पुऱ्याउन होमस्टेलाई एक प्रमुख माध्यमको रूपमा विकास गरिनेछ ।

९. स्थानीय सबै जातजातिको रीतिरिवाज परम्परा आदि झल्कने गरी संकृतिहरुको प्रवर्धन तथा सांस्कृतिक सङ्ग्रहालय निर्माण गरिनेछ ।

१०. पर्यटकीय पूर्वाधार सुधार गर्न राष्ट्रिय नीति निर्माताहरुसंग पैरवी गरिनेछ ।

११. पर्यटन प्रवर्धनकालागि निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा पर्यटन प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

५. कार्यक्रम व्यवस्थापन (Program Management)

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा मन्त्रालयवाट प्राप्त निर्देशिका वमोजिम सहभागितामूलक पद्धति अवलम्वन गरी गाउँपालिकाले वार्षिक योजना तर्जुमा गर्नु पर्दछ । कार्यक्रमहरुविच समान्जस्य ल्याई दोहोपना हटाउन र सम्वन्धित कार्यक्रमहरुलाई एक आपसमा परिपूरक वनाउन उपलव्ध श्रोतको प्रभावकारी उपयोग गरी अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न गाउँपालिकाको नेतृत्वमा वडा समितिको सक्रियतामा वडावासी, सरोकारवाला निकाय, स्थानीय गैसस, सामुदायिक सामाजिक संस्थाहरुको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।

गाउँपालिकाले एकै आर्थिक वर्षमा आगामी वर्षको लागि योजना तर्जुमा र गत आर्थिक वर्षमा गाउँ सभावाट स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको कार्यान्वयन सम्पादन गर्नु पर्दछ । यसको लागि गाउँपालिकाले देहायको कार्ययोजना अवलम्वन गर्नु पर्दछ ।

(क) चालु आ.व.को स्वीकृत कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन	महिना	सहभागिता	जिम्मेवारी
१. गाउँवासीको अपेक्षा तथा सुझाव सल्लाहको लागि सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम आयोजना	श्रावण मसान्त	गाउँवासी, सरोकारवाला वडा पदाधिकारी उपभोक्ता	गाउँपालिका. अध्यक्ष र का.अ.
२. गत आ.व.मा स्वीकृत पूर्वाधार योजनाहरुको सर्भे, डिटेल डिजाइन इस्टिमेट तयारी र स्वीकृती तथा आयमूलक योजनाको व्यावसायिक योजना तयारी	भाद्र मसान्त	वडा अध्यक्ष, वडा सचिव, प्राविधिक, उपभोक्ता समिति	गाउँपालिका. -प्राविधिक शाखा
३. सार्वजनिक खरिद ऐन वमोजिम गाउँपालिका. योजनाको इस्टिमेट वा व्यावसायिक योजनामा आवश्यक पर्ने सेवा वा सामाग्री समयमा आपूर्तिको लागि मांग संकलन, खरिद आदेश स्वीकृत, टेण्डर आव्हान, सेवा प्रदायक छनौट र सम्झौता	असोज मसान्त	प्राविधिक र लेखा	गाउँपालिका योजना, प्राविधिक, जिन्सी र लेखा
४. स्वीकृत योजनाको उपभोक्ता समिति गठन, योजना व्यवस्थापन तालिम सञ्चालन	असोज मसान्त	सम्वन्धित वडा अध्यक्ष, वडा सचिव, उपभोक्ता समिति अध्यक्ष, सचिव र कोषध्यक्ष	वडा कार्यालय, गाउँपालिका.
५. योजना कार्यान्वयनको लागि ठेकेदार, उपभोक्ता समिति, समूह, सहकारी,	असोज । कार्तिक	ठेकेदार, उपभोक्ता समिति, समूह, सहकारी,	गाउँपालिका. प्राविधिक र योजना

गैससको दर्ता तथा नवीकरण		गैसस	शाखा, प्रशासन
६. योजनाहरुको प्रगतिको आधारमा रकम निकासा	मंसिर देखि निरन्तर	उपभोक्ता अध्यक्ष	गाउँपालिका. .प्राविधिक र योजना शाखा, लेखा शाखा
७. योजनाको स्थलगत अनुगमन	हरेक चौमासिक	उपभोक्ता पदाधिकारी, उपभोक्ता र सरोकारवाला	गाउँपालिका. अनुगमन समिति
८. गाउँ विकास योजनाको मध्यावधी समीक्षा	पौष मसान्त	वडा समिति, उपभोक्ता समिति अध्यक्ष, प्राविधिक	गाउँपालिका . अनुगमन समिति
२. आगामी आ.व.को योजना तर्जुमा प्रकृया			
१. गाउँ पाश्वचित्र अद्यावधिक	पौष मसान्तसम्म	वडा समिति	विषयगत शाखा
२. **(क) पूर्व योजना तयारी गोष्ठी** ● सघीय्र र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्धेश्य नीति निर्देशन जानकारी गोष्ठी ● श्रोत अनुमान आय व्ययको प्रक्षेपण, वडा वजेट सीमा निर्धारण र कार्यक्रम व्यवस्थापन सम्वन्धी मार्गदर्शन ● योजना तर्जुमा प्रकृया ● प्राथमिकताका दिनुपर्ने अन्तरसम्वन्धित विषयहरु वारे वैठक र सार्वजनिकरण ● योजना तर्जुमा समिति गठन	चैत्र मसान्त	सरकारी कार्यालय समूह , सहकारी, गैसस, निजी क्षेत्र, विषय विज्ञ, विषयगत शाखा, वडा समिति, गाउँपालिका. .पदाधिकारीहरु	गाउँपालिकाको कार्यालय
३. वस्ती एवम टोलस्तरमा आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट र सूची वडासमितिमा पेश	वैसाख पहिलो हप्ता	वडावासी, समूह, सहकारी, गैसस, निजी संस्था, दलित, अपांग, पिछडिएको वर्ग	वडासमितिको कार्यालय
४. वडास्तरमा योजना तर्जुमा सम्पन्न, प्राथमिकीकरण वाट छनौट भएका योजनाहरुको सूची न.पा.मा पेश	वैसाख दोस्रोहप्ता	वडावासी, गैसस, सहकारी, र वडा पदाधिकारीहरु	वडासमितिको कार्यालय
५. विषयक्षेत्रगत योजना निर्माण र एकीकरण ● सामाजिक विकास	वैसाख मसान्त	विषय विज्ञ, गैसस,	वडासमितिको

• आर्थिक विकास • पूर्वाधार विकासवातावरण तथा विपल व्यवस्थापन • संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन		सहकारी, वडा पदाधिकारी	कार्यालय
६. गाउँपालिकाको एकीकृत योजना गाउपालिका. वैठकवाट स्वीकृती	जेष्ठ अन्तिम हप्ता	वडा पदाधिकारी	गाउँपालिकाको वैठक
७. गाउँसभावाट आगामी आ.व.को गाउँर विकास योजना स्वीकृत	अषाढ २५ गतेभित्र	वडापदाधिकारी, समूह, सहकारी, गैसस, निजी संस्था, दलित, अपांग, पिछडिएको वर्ग, सरकारी निकाय, संघीय तथा प्रान्तीय सांसद तथा गाउँपालिका पदाधिकारी	गाउँसभा

६.योजना कार्यान्वयन (Program Implementation)

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ तथा सार्वजनिक खरिद ऐन अनुसार गाउँपालिकाले स्थानीय समूह, सहकारी संस्था, व्यवसायिक संस्था, उपभोक्ता समिति, स्थानीय गै.स.स.वा ठेक्कावाट सम्झौता गरी सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । गाउँपालिकाले आफना काम कारवाहीहरुलाई पारदर्शी वनाउन हरेक योजनास्थलमा योजनाको स्पष्ट विवरणसहितको सूचना पार्टीको अनिवार्य व्यवस्था गराउनेछ । उपभोक्ताहरुले योजनाको निकासा लिन आउदा योजनाको भौतिक प्रतिवेदनको साथमा फोटो र कम्तिमा ६० प्रतिशत सेवाग्राही र सेवाप्रदायक निकायका प्रतिनिधिहरुको रोहवरमा सम्पन्न सार्वजनिक लेखापरिक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

७ योजना अनुगमन तथा मूल्याङकन (Program Monitoring & Evaluation)

योजनाहरुको प्रगति मापन गर्न, सञ्चालनक्रममा आइपरेका विवादहरु समाधान गर्न र उपभोक्ताहरुलाई तत्काल प्राविधिक सेवा उपलव्ध गराई योजनाको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न गाउपालिकाले नियमितरुपमा योजनाको अनुगमन गर्नु पर्दछ । गाउँपालिकाले योजनाको अनुगमन गर्दा उपभोक्ता, उपभोक्ता समिति र सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरुलाई अनिवार्य संलग्न गराउनु पर्दछ ।

गाउँपालिकाले हरेक आर्थिक वर्षमा कम्तीमा दुई पटक प्रगति समीक्षा गर्नु पर्दछ । गाउँपालिकाले पौष मसान्तमा मध्यावधी समीक्षा वैठक गरी सो अवधीसम्म प्राप्त भएको भौतिक एवम वित्तीय प्रगतिको जानकारी लिई वांकी उपलव्धीहरु प्राप्तिको लागि रणनीति तय गर्नेछ । चालु आ.व.को अन्तिम महिनामा अन्तिम समीक्षा वैठक सम्पन्न गर्नु पर्नेछ । यस समीक्षाले समग्र भौतिक एवम वित्तीय स्थितिको लेखाजोखा, सिकाई र आगामी वर्षको लागि रणनीति तय गर्नेछ । गाउँपालिकाको अनुगमन

समितिले नेतृत्व गरेको समीक्षा वैठकमा कार्यपालिका पदाधिकारीहरु, सरोकारवालाहरु र सेवाग्राही प्रतिनिधिहरुको सहभागिता अनिवार्य हुन्छ ।

गाउँपालिकाले विशेष महत्वका योजनाहरुको मुल्याङ्कन अनिवार्य गर्नु पर्दछ । योजनाको मुल्याङ्कन आफै (स्व-मुल्याङ्कन) वा परामर्शदाता मार्फत गर्न सक्नेछ । मुल्याङ्कन गर्दा योजना तर्जुमा प्रकृया, सञ्चालन प्रकृया, जनसहभागिताको स्थिति, भौतिक तथा वित्तीय उपलव्धी, योजनाले स्थानीयवासीमा पुऱ्याएको लाभ, यसको गुणस्तर, योजनाले कार्यक्षेत्रमा ल्याएको सामाजिक, आर्थिक, वातावरणीय परिवर्तन, समुदायको क्षमता विकास र दीगोपनलाई प्रमुख आधार वनाइनु पर्दछ । योजनाको मुल्याङ्कन लक्षित सेवाग्राहीको सहभागितामा गर्नु पर्दछ ।

८. मानवीय जनशक्ति व्यवस्थापन

रणनीतिक योजनाको सफल कार्यान्वयन र उच्चतम प्रतिफल मानवीय दक्षतामा निर्भर रहन्छ । योजना कार्यान्वयनको लागि कृषि तथा पशुसेवा कार्यालयमा कार्यरत प्राविधिकहरु गाउपालिकामा पूर्णरुपमा हस्तान्तरण भएका हुनेछन । गाउपालिकाले ***एक वडा एक कृषि प्राविधि***क हुने गरी जनशक्तिको उचित व्यवस्थापन हुनेछ । यसका अतिरिक्त व्यवसायिक कार्यक्रमको लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति घरेलु कार्यालय /मेडेप परियोजना, गैससको समन्वयमा आपूर्ति गर्नु पर्दछ । आवश्यक थप जनशक्तिहरु जस्तै व्यवसाय सहजकर्ता गाउँपालिकाले आन्तरिक श्रोतवाट सेवा करार लिनेछ ।

९. श्रोत व्यवस्थापन (Resource Management)

स्थानीय सञ्चित कोषमा संघ र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुने सशर्त तथा निशर्त अनुदान, गाउँपालिकाले लिएको ऋण, आन्तरिक आय र अन्य श्रोतवाट प्राप्त रकमलाई निर्देशिका वमोजिम स्थानीय नीति, नियम, मापदण्ड र प्राथमिकताको आधारमा वजेट विनियोजन गर्नु पर्दछ । यसको लागि गाउँपालिकाले आय व्ययको अनुमान पूर्व योजना तर्जुमा गोष्ठिमा वडा समितिलाई जानकारी गराउनेछ ।

गाउँपालिकाले चार वर्षीय कृषि तथा पर्यटन रणनीतिक लक्ष्य अन्तरगतका योजनाहरु कार्यान्वयनको लागि समष्टिगतरुपमा तल तालिकामा वजेट प्रस्ताव गरेको छ ।

लक्ष	अनुमानित वजेट रु		
	कार्यक्रम	प्रशासनिक	जम्मा
लक्ष्य १ (कृषि उत्पादन)	९०,२६०,०००.०	१०,४००,०००.००	१००,६६०,०००.०
लक्ष्य १ (पशु जन्य उत्पादन)	१३,३३०,०००.०	६,७२०,०००.०	२०,०५०,०००.०
लक्ष्य २ व्यवसायिक कार्यक्रम	४२,११५,०००.०		४२,११५,०००.०
लक्ष्य ३ सुशासन	८,५६०,०००.०		८,५६०,०००.०
कुल वजेट	१५४,२६५,०००.०	१७,१२०,०००.०	१७१,३८५,०००.०

चालु आ.व २०७४।७५ अनुसार नै आ. व. २०७५।७६ मा गाउपालिकाको अनुदान र आन्तरिक राजश्व यथावत भएमा आगामी चार वर्षमा कुल रकम १ अरव १३ करोड ७१ लाख ७२ हजार प्राप्त हुनेछ । चार वर्षिय रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको लागि कुल रकम रु १७ करोड १३ लाख ८५ हजार प्रस्ताव

गरिएको छ जुन कुल वजेटको १५ प्रतिशत रकम हो । गाउँपालिकाको आन्तरिक आय र वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने केन्द्रीय अनुदानमा हुने अपेक्षित बृद्धिलाई मध्यनजर गरी आगामी ४ वर्षको लागि देहाय वमोजिम वजेट अनुमान गरिएको छ ।

अपेक्षित वजेट बृद्धि %	साविक अनुदान अनुसार ४ वर्षमा प्राप्त हुने वजेट रु	रणनीतिक योजनामा आवश्यक कूल रकम रु	वार्षिक अनुदानमा वजेट विनियोजन %
चालु अनुदानमा बृद्धि नभएमा	१,१३७,१७२,०००.०	१७१३८५०००.००	१५
चालु आ.व.को अनुदानमा २५ % बृद्धि भएमा	१,४२१,४६५,०००.०	१७१,३८५,०००.०	१२
चालु आ.व.को अनुदानमा ५० % बृद्धि भएमा	१,७०५,७५८,०००.०	१७१,३८५,०००.०	१०
चालु आ.व.को अनुदानमा १०० % बृद्धि भएमा	२,२७४,३४४,०००.०	१७१,३८५,०००.०	८

आगामी आ.व.२०७५/७६ मा गाउँपालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक राजश्वसहित प्रदेश र संघवाट प्राप्त हुने अनुदानमा कम्तीमा २५ प्रतिशतले बृद्धि भएमा आगामी ४ वर्षको कुल रकम १ अरव ४२ करोड १४ लाख ६५ हजार रुपैया हुनेछ । यस अनुसार चार वर्षिय रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाले १२ प्रतिशतले रकम विनियोजन गरे हुन्छ । वांकी ८८ प्रतिशत रकम गाउँपालिकले प्राथमिकताको आधारमा भौतिक पूर्वाधार, उर्जा, खानेपानी तथा सरसफाई, शिक्षा, स्वास्थ्य, वन वातावरण, सामाजिक सूरक्षा, प्रसासनिक खर्च आदी शिर्षकमा विनियोजन गर्नेछ । यो वजेटमा समूह, सहकारी, गैरसरकारी सस्ंथा र अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरुसंग साझेदारी हुन सकेमा गाउपालिकाको दायित्व निकै कम हुनेछ । यसको लागि गाउँरपालिकाले विभिन्न संघसंस्था तथा दातृनिकायहरुको संलग्नताको लागि पहलको साथै उपयुक्त वातावरण वनाउनतर्फ ध्यान दिनु पर्नेछ ।

१०. अनुसूचीहरु

अनुसूची १: **कार्यक्रम तथा वजेट**

सिरीजंघा गाउँपालिका
चार वर्षिय कृषि तथा पर्यटन विकास रणनीतिक कार्ययोजना
२०७५/७६ -२०७८/७९

लक्ष नं:..१..खाद्य सुरक्षाको लागि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि

क.स	प्रमुख कार्य	क्रियाकलाप	इकाइ	लक्ष । परिणाम	स्थान	आ.व				प्रति इकाइ लागत दर	४ वर्षको अनुमानित वजेट रु	वजेट श्रोत	कैफियत
						७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९				
१	कृषि, पशु र पर्यटन सम्वन्धी वस्तुगत विवरण तयार	तथ्याङ्क संकलन	घरधुरी	३२००	सवै वडा	३२००				३००	९६००००	गाउपालिका	
२	कृषक क्षमता विकास कार्यक्रम	कृषक समूह सहकारी दर्ता, नवीकरण सुदृढीकरण तालिम	पटक	४	सवै वडा	१	१	१	१	१०००००	४०००००	गाउँपालिका। कृषि	
		असल कृषि प्रविधि तालिम	समूह	४०	वडास्तर	१०	२०	१०		१५०००	६०००००	गाउपालिका	नेपाल सरकाको निर्देशिका प्रयोग गर्ने
		वजार सूचना तथा कृषि प्रविधि सल्लाहकार सेवा - मोवाइल एप्स)	पटक	४	न्गाउपालिका	१	१	१	१	५००००	२०००००	नगरपालिका । कृषि	

		खाद्य उपयोग व्यवहार परिवर्तन तथा पोषण शिक्षा	पटक	५०	सवै समूह	२०	३०	०	०	५०००	२५००००	गाउपालिका । कृषि	सुआहारा
		कृषक पाठशाला संचालन	समूह	५०	सवै समूह		५०	५०	०	१५०००	१५०००००	गाउपालिका । कृषि	
		कृषि प्राविधिक क्षमता विकास	संखया	८	गाउपालिका	०	८	०		२५०००	२०००००	गाउपालिका । कृषि	
		समूह सहकारी मूल्यांकन तथा पुरस्कृत	संखया	४	गाउपालिका	१	१	१	१	५००००	२०००००	नगरपालिका । कृषि	
३	**खाद्यन्न वाली उत्पादन कार्यक्रम**	खाद्यन्न वाली((मकै २०० हे। धान(१०० हे, गहु, ५० हे, कोदा १०० हे, जौ ५० हे)	हेक्टर	५००	सम्भावित वडा	१००	२००	२००	०	१००००	५००००००	गाउपालिका । कृषि	५० प्रतिशत अनुदान
		कोसेवाली (सिमी, भटमास मास, मस्याम)	हेक्टर	१००	सम्भावित वडा	२५	७५	२५	०	५०००	६२५०००	गाउपालिका । कृषि	
		आलु उत्पादन	हेक्टर	२००	सम्भावित वडा	१५	१५	१५	१५	५०००	३०००००	गाउपालिका । कृषि	
		रोग किरा नियन्त्रण घुम्ती सिविर	पटक	८०	सवै वडा	२०	२०	२०	२०	२५०००	२५००००	गाउपालिका । कृषि	५० प्रतिशत अनुदान
		वाली बीमा	कृषक घरधुरी	२००	मांग वमोजिम	१००	१००	०	०	५०००	१००००००	गाउपालिका । कृषि	
४	**दालवाली उत्पादन कार्यक्रम**	कोसेवाली (सिमी, मुसुरो, भटमास मास, मस्याम, रहरी)	हेक्टर	१००	सम्भावित वडा	२५	७५	२५	०	५०००	६२५०००	नगरपालिका । कृषि	

५	**पोषण सुधार कार्यक्रम घरायसी तरकारी तथा फलफुल कुखुरापालन)**	करेसावारी कार्यक्रम (एक घर एक करेसावारी)	कृषक घरधुरी	३२००	सवै वडा	३२००	०	०	०	५००	१६०००००		
		फलफुल खेती (५ वोट प्रति परिवार) वितरण	कृषक घरधुरी	३२००	सवै वडा	०	३२००	०	०	५००	१६०००००		
		कुखुरापालन (एक घर ३ माउ)	कृषक घरधुरी	१०००	सवै वडा	०	३२००	०	०	५००	१६०००००		
		च्याउ खेती (साकाहारी)	कृषक घरधुरी	५००	सवै वडा	०		५००	०	५००	२५००००		
		पोषण व्यवहार सुधार गोष्ठि	समूह	५०	सवै समूह		५०	५०	०	०	०	कृषक पाठशाला मा आवद्ध गर्ने	
६	**बीऊ उत्पादन कार्यक्रम**	मकै २००० किलो धान(१००० किलो, गहु, १००० किलो, कोदो ५०० किलो र जौ ५०० किलो))	मे टन	५	सम्भावित वडा	५	५	०	०	५००००	५०००००	गाउपालिका । कृषि	५० प्रतिशत अनुदान
		तरकारी वीउ उत्पादन (रायो २० किलो, मूला ५० किलो, घनीया २० किलो, भन्टा २ किलो मटर १०० किलो, सीर्मा ४०० किलो), भटमास २००० किलो)	मे टन	२.५	सम्भावित वडा	२.५	२.५	०		५००००	२५००००	गाउपालिका । कृषि	
		आलु विउ उत्पादन ५० मे टन	मेटन	५०	सम्भावित वडा	५०	५०	०	०	२००००	२००००००	गाउपालिका । कृषि	

		कोसेवाली	मे टन	२	सम्भावित वडा	०.५	०.५	१	०	२५०००	५००००		
		वहुउद्धेश्यीय नर्सरा स्थपना	संख्या	१५	सवै वडा	२	८	६		५००००	८०००००		
७	**सिंचाई कार्यक्रम**	नया सिंचाई कुलो निर्माण	कमाण्ड क्षेत्र हेक्टर	२०	सवै वडा	१०	५	५	०	२००००००	४०००००००		
		पुरानो सिंचाई कुलो मरमत	कमाण्ड क्षेत्र हेक्टर	४०	सवै वडा	१०	२०	५	५	५०००००	२०००००००		
		प्राकृतिक पोखरी संरक्षण तथा नया पोखारी निर्माण	संख्या	१६	सवै वडा	४	४	४	४	५०००००	८००००००		
		प्लाष्टिक पोखरी कार्यक्रम	संख्या	१००	सवै वडा		५०	५०	०	१५०००	१५०००००		
	कार्यक्रम वजेट										९,०२६०,०००.		
	कृषि कर्मचारी पारिक्षमिक		**महिना**	३२		१०४	१०४	१०४	१०४	२५०००	१०,४००,०००		
	कुल कृषि वजेट		**संख्या**	१६८		३३.६	३३.६	३३.६	३३.६		१००,६६०,०००		

लक्ष नं:..१ (ख) पशुजन्य उत्पादनमा बृद्धि

क्र.स	**प्रमुख कार्य**	**क्रियाकलाप**	**इकाइ**	**परिणाम**	**स्थान**					**प्रति इकाई लागत दर**	**४ वर्षको अनुमानित वजेट रु**	**वजेट श्रोत**	**कैफियत**
						७५/७६	**७६/७७**	**७७/७८**	**७७/७९**				
१	**पशु समुह समिति, सहकारी संस्था क्षमता**	दर्ता नविकरण र व्यवस्थापन तालिम	समूह संख्या	**३०**	सवै वडा	३०				५००	१५०००	गाउपालिका	

	विकास	दुग्ध सहकारी संस्था सुदृढीकरण	सङख्या	**३**	**सवैवडा**		१	१	१	५०००००	१५०००००	गाउपालिका । सहकारी संथ	ढुवानीसहित खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान
		पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता तालिम	तालिम संख्या	**१**	**सवै वडा**	१६	०	०	०	५००००	८०००००	गाउपालिका । सिटिइभिटी । प्शु विभाग	
		निजी भेटकेन्द्र स्थापना सहयोग	संख्या	**१६**	सवै वडा		१६			५००००	८०००००		
		असल पशुपालन विधि तालिम	पटक	**१८०**	सवैवडा	९०	९०			३०००	५४०००००		
२	**पशु आहारा उत्पादन कार्यक्रम**	गाउपालिकाको खर्क तथा चरन क्षेत्रको नक्सांकन	पटक	**८**	गाउपालिका क्षेत्र	८				१००००	८००००	गाउपालिका	
		सरकारी खर्कमा चरन सुधार (घाँस रोपण र पानी व्यवस्थापन)	हेक्टर	**५०**	याम्फुदिन, मामांखे, खेवांग	१०	२०	२०		५००००	२५०००००	गाउपालिका	
		निजि जग्गामा भुइ तथा डाले घास रोपण	हेक्टर	**३२०**	सबै वडा	८०	१६०	८०	०	५०००	१६०००००	गाउपालिका	५० प्रतिशत अनुदान
		घास संरक्षण (हे, साइलेज उत्पादन)	समूह संख्या	**३०**	सबै वडा	०	१५	१५	०	२५०००	७५००००	गाउपालिका	
३	**पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम**	नीजिस्तरमा कृतिम गर्भधान ल्याव स्थावना (उपकरण खरिद फ्रिज, थर्मस) सहयोग	सेट	**८**	सबै वडा	२	२	२	२	७५०००	६०००००		सशुल्क सेवा
		कृतिम गर्भाधान तालिम	सँख्या	**८**	सबै वडा	८	०	०		२५०००	२०००००	गाउपालिका । पशु	

		कृतिम गर्भाधान सेवा सञ्चालन	पशु सँख्या	१००	सबै वडा	०	५०	५०		५००	५००००	गाउपालिका	
		वथान सूधार (प्राकृतिक गर्भाधान) कार्यक्रम									०	गाउपालिका	
		साँढे वितरण	सँख्या	१६	सबै वडा	४	८	४		३००००	४८००००	गाउपालिका । पशु	ढुवानीसहित खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान
		राँगो वितरण	सँख्या	१६	सबै वडा		८	८		३००००	४८००००	गाउपालिका । पशु	ढुवानीसहित खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान
		बिर वितरण	सँख्या	२४	सबै वडा	१२	१२			१००००	२४००००	गाउपालिका । पशु	ढुवानीसहित खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान
		बोका वितरण	सँख्या	२०	सबै वडा	१०	१०			७५०००	१५०००००	गाउपालिका । पशु	ढुवानीसहित खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान
		थुमा वितरण	सँख्या	२४	सबै वडा	८	८			५००००	८०००००	गाउपालिका । पशु	ढुवानीसहित खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान
		गाईबाखा श्रोत केन्द्र स्थापना	सङख्या	४	सवैवडा	१	१	१	१	५००००	२०००००	गाउपालिका । पशु	
		वगुर उत्पादन श्रोत केन्द्र स्थापना	सङख्या	३	सवैवडा		१	१	१	५००००	१५००००	गाउपालिका । पशु	
		पशु वीमा	संख्या	१००	सवै वडा	५०	५०			५०००	५०००००	गाउपालिका । पशु	
४	**साझेदारीमा पशु स्वास्थ्य सुधार कार्यक्रमहरु**	सेवा केन्द्र तथा ।उपसेवा केन्द्रमा औषधी व्यवस्थापन)	नियमित	८	छानिएका वडा	८	८	८	८	५००००	१६०००००	गाउपालिका	औषधी खर्चमा ५० प्रतिशत अनुदान

		पशु घुम्ति स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन (पशु खोपसहित)	पटक	**६४**	सवै वडा	१६	१६	१६	१६	२५०००	१६०००००	गाउपालिका	औषधी खर्चमा ५० प्रतिशत अनुदान
	कार्यक्रम वजेट										१३३३०००००	गाउपालिका क्षेत्र	
	कर्मचारी पारिश्रमिक		**संख्या**	**३२**		१०४	१०४	१०४	१०४	२५०००	६७२००००	गाउपालिका क्षेत्र	
	कुल वजेट										**२०,०५०,०००.००**	गाउपालिका क्षेत्र	

सिरीजंघा गाउपालिका

४ वर्षीय कृषि तथा पर्यटन विकास रणनैतिक योजना

लक्ष २

क.स	प्रमुख कार्य	क्रियाकलाप	इकाइ	परिणाम	स्थान	आ.व				प्रति इकाई लागत दर	४ वर्षको अनुमानित वजेट रु	वजेट श्रोत	कैफियत
						७५/७६	७६/७७	७७/७८	७७/७९				
१	**पकेट, व्लकमा आधाित व्यवसायिक कार्यक्रम**	व्यवसायिक कार्यक्रमको लागि सम्भाव्य क्षेत्रको नक्साङकन	संख्या	१	गाउपालिका सवै वडा	८				२००००	१६००००	गाउपालिका।	
		विषयगत व्यवसायिक कार्यक्रमको लागि क्षेत्र (पकेट, व्लक र जोन) छनौट	पटक	८	गाउपालिका सवै वडा	१	०			०	०	मेडेप । गाउपालिका	अन्य कार्यक्रम आवद्ध
		व्यवसायिक कार्यक्रमसम्वन्धी नीति तर्जुमा											
२	**उद्यमशिलता तथा व्यवसाय विकास कार्यक्रम**	युवा कृषकहरुको छनौट	संख्या	४००	गाउपालिका सवै वडा	२००	२००						
		उद्यमशिलता विकास तालिम (कृषि, २५० पशु ५०, जडिवुटी ५० जना, प्रसोधन, होजियारी २५ जना,पर्यटनमा २५ जना)	तालिम संख्या	२०	गाउपालिका सवै वडा	१०	१०			१०००००	२००००००	मेडेप । गाउपालिका	

		विषयगत (कृषि, पशु, पर्यटन, जडिवुटी) व्यवसाय विकास तालिम	तालिम संख्या	२०	गाउपालिका	५	१०	५		३००००	६०००००		
		व्यवसाय वित्तीय साक्षरता तालिम	संख्या	२५	वडा	१०	१५			२५०००	६२५०००		
३	**व्यवसायिक पशुपालन कार्यक्रम सञ्चालन**	गाईभैसी पालन व्यवसाय सञ्चालन (कम्तिमा उन्नत पशु १० वटा)	कृषक संख्या	२५	गाउपालिका सवै वडा	१०	१५			१०००००	२५०००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	२५ प्रतिशत अनुदान र वांकी स्थानीय वैक, ग.नि.कोष, सहकारी
		बगुरपालन व्यवसाय सञ्चालन (कम्तिमा १० वटा)	कृषक संख्या	२५	गाउपालिका सवै वडा	१०	१५			१०००००	२५०००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
		बाखापालन व्यवसाय सञ्चालन (कम्तिमा २० देखि २५ वटा))	कृषक संख्या	४०	गाउपालिका सवै वडा	१०	१५	१५		५००००	२००००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
		कुखुरापालन व्यवसाय सञ्चालन ((कम्तिमा ५०० कुखुरा)	कृषक संख्या	२५	गाउपालिका	५	५	५	१०	५००००	१२५००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
		पशुजन्य उत्पादन प्रसोधन व्यवसाय सञ्चालन	संख्या	५	गाउपालिका	०	१	१	३	२००००००	१०००००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
४	**व्यवसायिक कृषि कार्यक्रम**	कृषि पकेट तथा व्लक व्यवसायिक कार्यक्रम (अलैची ४००, कफी २५ हेक्टर ,चिया २५ हे खेती व्यवसाय (	कृषक संख्या	४५०	गाउपालिका सवै वडा	१००	१५०	२००		१००००	४५०००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	

		४५० हेक्टर)											
		फलफुल खेती व्यवसाय (कम्तिमा सुन्तला १५ हे, कागति १० हे. जुनार ५ हे, ओखर ५, हलुवावेद ५, किवी १० हे., ओखर ५ हेकटर, लिची ५ हे, आरुवखडा ५ हे, हलुवा वेद ५ हे, आप ५ हे	कृषक संख्या	२५	गाउपालिका सवै वडा	५	१०	५	५	१५०००	३७५०००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
		तरकारी खेती व्यवसाय (कम्तिमा १० रोपनी) काउली २,, वन्दा २, गोलभेडा ५, सीमि ३, मटरकोसा २, भन्टा २, गाजर २, खुसार्नी २)	कृषक संख्या	२०	गाउपालिका	५	५	५	५	२५०००	५०००००	गाउपालिका। ।कृषि	
		मौरीपालन व्यवसाय (कम्तिमा १५ घार)	कृषक संख्या	५०	नगरपालिका	१०	१०	१०	१०	१००००	४०००००	गाउपालिका। ।कृषि	
		च्याउ खेती (कम्तिमा ५० पोका)	कृषक संख्या	२०	गाउपालिका	५	५	५	५	१००००	२०००००	गाउपालिका। ।कृषि	

		आलु खेती (कम्तिमा १० रोपनी)	कृषक संख्या	४०	गाउपालिका	१०	१०	१०	१०	१००००	४०००००	गाउपालिका। ।कृषि	
		कफी खेती (कम्तिमा १० रोपनी)	कृषक संख्या	२०	गाउपालिका	५	१०	५		२००००	४०००००	गाउपालिका। ।कृषि	३३ प्रतिशत अनुदान
		जडिवुटी खेती (लौठ सल्ला २०, सतुवा ५ (	कृषक संख्या	२५	गाउपालिका	१०	१०	५		२००००	५०००००	गाउपालिका। व्न	
५	**पशु वजार प्रवर्धन तथा यान्त्रीकरण**	संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र स्थापना	संख्या	३	छानिएको वडा		१	१	१	२०००००	६०००००		५० प्रतिशत अनुदान
		पशु बधशाला स्थापना	संख्या	८	न.पा.	२	२	२	२	१००००	८००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
		उपकरण वितरण (चिलिंग भ्याट, ,मिनि कोल्सस्टोर)	पटक	३	सवै वडा		१	१	१	१००००००	३००००००	गाउँपालिका । पशुसेवा	
६	**कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्धन कार्यक्रम**	पावर टिलर, मिनि टिलर (हाते ट्याक्टर)	वटा	२०	मागं वमोजिम	५	५	५	५	१०००००	२००००००	गाउँपालिका । कृषि	२५ प्रतिशत अनुदान र आवश्य ऋृणको लागि सम्वन्धित वित्तीय निकायमा
		मकै छोडाउने मेसिन	वटा	५०	मागं वमोजिम	१०	१०	१०	१५		०	गाउँपालिका ।कृषि	
		अलैंची ग्रेडिङ मेसिन स्थापना	वटा	२	छानिएको वडा		१	१		५०००००	१००००००	गाउँपालिका । ।कृषि	
		धान र गहु झाट्ने मेसिन	वटा	२०		५	५	५	५	२००००	४०००००		
		कफी प्रसोधन सम्वन्धी मेसिन रामाग्री सहयोग	वटा	८	छानिएको वडा	०		८	८	५००००	८०००००		

		कृषि प्रयोगशाला (माटो परिक्षण तथा पोषण परिक्षण)	संख्या	५	गाउपालिका	५				२५०००	१२५०००	गाउँपालिका। ।कृषि	समन्वय
		संकलन केज्द्र ।वायर हाउस ीसत भण्डार निर्माण	संख्या	२	नगरपालिका		१	१		५०००००	१००००००	गाउँपालिका। ।कृषि	कृषि जोन
		कृषि उपज प्रसोधन केन्द्र स्थापना	संख्या	१	गाउपालिका	०	१	०	०	१०००००	१०००००	गाउँपालिका। कृषि	हिमालिका
	पर्यटन विकास												
६	**पर्यटकीय सम्पदा एवम पुर्बाधार विकास**	**पदमार्ग सुधार**	कि.मी	१०	पदमार्ग र वजार	२	३	३	२	१०००००	१००००००	गाउँपालिका। पर्यटन वोर्ड	
		विश्रामस्थल निर्माण	संख्या	४	पदमार्ग	१	१	१	१	१०००००	४०००००	गाउँपालिका। पर्यटन वोर्ड	
		ऐतिहासिम सम्पदा एवम जातिय संकृतिको सम्वद्धन र प्रवर्द्धन	संख्या	२			१		१	५०००००	१००००००	गाउँपालिका। पर्यटन वोर्ड	
		पद चिन्ह स्थापना	संख्या	२०		५	५	५	५	२००००	४०००००	गाउँपालिका। पर्यटन वोर्ड	
७	**पर्यटन सेवा विकास**	सामुदायिक होमस्टे सञ्चालन	होमस्टे सख्या	२	पहिचान भएका क्षेत्र	१	०	१		२०००००	४०००००	गाउँपालिका। पर्यटन वोर्ड	
		हस्पिटालिटी तथा होटल व्यवस्थापन तालिम	संख्या	१	नगरपालिका	१		१	०	२०००००	४०००००	गाउँपालिका। पर्यटन वोर्ड	
		स्थानीय वस्तु प्रसोधन तालिम	संख्या	१	छानिएका केन्द्र		१		०	२०००००	२०००००	घरेलु कार्यालय	
		केशेली घर सञ्चालन	संख्या	३	पदमार्ग र वजार		१	१	१		३०००००		
	कार्यक्रम	**कार्यक्रम**									४२११५०००		

लक्ष नंः ३ . कृषि तथा पर्यटन विकासको लागि सुशासन अभिबृद्धि गर्ने

क्र.स	प्रमुख कार्य	क्रियाकलाप	इकाइ	लक्ष/ परिणाम	स्थान	४ वर्षे लक्ष				प्रति इकाई लागत दर	४ वर्षको अनुमानित वजेट रु	वजेट श्रोत	कैफियत
						७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९				
१	**गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता सुदृढीकरण**	कार्यपालिका वैठक सञ्चालन	वैठक संख्या	९६	नगरपालिका	२४	२४	२४	२४	२००००	१९२००००	गाउपालिका	
		ऐन वमोजिम समिति /उपसमिति गठन, कार्य विवरण तयार र जिम्मेवारी अभिमुखिकरण	समिति । उपसमिति	ऐनमा तोके वमोजिम	गाउपालिका	१				५००००	५००००	गाउपालिका	
		गाउपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारी	पटक	१	गाउपालिका	१				१०००००	१००००००	गाउपालिका	
		नया अभ्यास सिकाई तथा ज्ञान आदान प्रदान अध्ययन भ्रमण	पटक	१	पहिचान भएका गाउपालिका	०	१	०		६०००००	६०००००	गाउपालिका	
		समूह सहकारी गैसस सूचिकरण, दर्ता तथा नवीकरण र क्षमता सुदृढीकरण	पटक	४	गाउँपालिका	१	१	१	१	१००००	४००००	गाउपालिका	
२	**श्रोत व्यवस्थापन**	विषयगत कार्यक्रम सम्वन्धी नीति तथा	पटक	१	गाउँपालिका	१	०	०	०	३००००	३००००	गाउपालिका	

		मापदण्ड तयार											
		आन्तरीक आय बृद्धिका लागि श्रोत पहिचान अध्ययन तथा गोष्ठी	वैठक	४	गाउँपालिका	१	१	१	१	३००००	१२००००	गाउपालिका	
३	**वार्षिक योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मुल्याङकन**	गाउपालिकाको सहभागितामूलक योजना तर्जुमा सञ्चालन	पटक	३२	वडा स्तरीय	८	८	८	८	१००००	३२००००	गाउपालिका	
		पदाधिकारीहरुद्धारा योजनाको सहभागितामूलक स्थलगत अनुगमन	गाउपालिका	२४	वडा स्तरीय	२४	२४	२४	२४	२००००	१९२००००	गाउपालिका	
		गाउ सभा सञ्चालन	वैठक	८	गाउपालिका	२	२	२	२	१०००००	८०००००	गाउपालिका	
		कार्यक्रम प्रगति समीक्षा वैठक	पटक	८	गाउपालिका	२	२	२	२	५००००	४०००००	गाउपालिका	
४	**गाउँ पालिकाका कार्यक्रम सार्वजनिकरण**	गाउपालिकाको सार्वजनिक सुनुवाई	पटक	८	गाउपालिका । व्ढा समिति	२	२	२	२	५००००	४०००००	गाउपालिका	
		सार्वजनिक लेखा परिक्षण	पटक	१६	गाउपालिका र वडा समिति	४	४	४	४	५००००	८०००००	गाउपालिका	

		गाउपालिकाको निर्णयहरु सामाजिक सञ्चार मात्तयम तथा पत्रिकावाट सार्वजनिकरण	पटक	१६	गाउपालिका	४	४	४	४	१००००	१६००००	गाउपालिका	
		कुल कार्यक्रम वजेट									८,५६०,०००.००		

अनुसूची २

ताप्लेजुङ जिल्लाको मुख्य खाद्यन्न, तरकारी, फलफूल र नगदेबालीको उत्पादन र उत्पादकत्वमा

बस्तु	सूचक	इकाइ	२०७२।७३ को अवस्था
खाद्य रदलहन बाली			
धान	क्षेत्रफल	हे.	४०७५
	उत्पादन	मे.	८६८०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	२.१३
मकै	क्षेत्रफल	हे.	९१५०
	उत्पादन	मे.	२७४५०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	३
कोदो	क्षेत्रफल	हे.	३०५०
	उत्पादन	मे.	४११८
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१.३५
फापर	क्षेत्रफल	हे.	११८
	उत्पादन	मे.	१६५
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१.३९
गँहु	क्षेत्रफल	हे.	१५६०
	उत्पादन	मे.	२८११
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१.८
भट्टमास	उत्पादन	मे.	१८५
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१५५
	क्षेत्रफल	हे.	०.८४
मास	उत्पादन	मे.	३५०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	४६७
	उत्पादन	मे.	१.३३
काउली	क्षेत्रफल	हे.	७६
	उत्पादन	मे.	९८८
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१३
बन्दा	क्षेत्रफल	हे.	७२
	उत्पादन	मे.	१००८
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१४
ब्रोकाउली	क्षेत्रफल	हे.	३
	उत्पादन	मे.	३०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१०

बस्तु	सूचक	इकाइ	२०७२।७३ को अवस्था
गोलभेडा	क्षेत्रफल	हे.	२५
	क्षेत्रफल	हे.	५००
	उत्पादन	मे.	२०
मुला	क्षेत्रफल	हे.	१८५
	उत्पादन	मे.	१९४२
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१०.५
गांजर	क्षेत्रफल	हे.	१५
	उत्पादन	मे.	१८०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१२
करेला	क्षेत्रफल	हे.	१४
	उत्पादन	मे.	१८०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१२.९
स्वास	क्षेत्रफल	हे.	५
	उत्पादन	मे.	६०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१२
फर्सी	क्षेत्रफल	हे.	४८
	उत्पादन	मे.	६००
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१२.५
कांक्रो	क्षेत्रफल	हे.	३३.५
	उत्पादन	मे.	४६९
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१४
अकवरे खोर्सानी	क्षेत्रफल	हे.	८
	उत्पादन	मे.	९२
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	११.५
खोर्सानी	क्षेत्रफल	हे.	३३
	उत्पादन	मे.	२६४
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	८
भिण्डी	क्षेत्रफल	हे.	३३
	उत्पादन	मे.	२६४
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	८
अलैंची	क्षेत्रफल	हे.	४१५०
	उत्पादन	मे.	२४९०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	०.६
अदुवा	क्षेत्रफल	हे.	२३०

बस्तु	सूचक	इकाइ	२०७२।७३ को अवस्था
	उत्पादन	मे.	३६००
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१५.६५
तेलहन	क्षेत्रफल	हे.	६९४
	उत्पादन	मे.	९६१
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१.३९
आलु	क्षेत्रफल	हे.	३९२५
	उत्पादन	मे.	४८३४५
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१२.३२
केरा	क्षेत्रफल	हे.	२६
	उत्पादन	मे.	२३९
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	९.२
आँप	क्षेत्रफल	हे.	३०
	उत्पादन	मे.	१८०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	६
सुन्तला	क्षेत्रफल	हे.	८०
	उत्पादन	मे.	५००
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	६.३
कागती	क्षेत्रफल	हे.	१०
	उत्पादन	मे.	३०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	३
स्याउ	क्षेत्रफल	हे.	१३६
	उत्पादन	मे.	८१५
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	६
किवी	क्षेत्रफल	हे.	२
	उत्पादन	मे.	२०
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	१०
लप्सी	क्षेत्रफल	हे.	३०
	उत्पादन	मे.	१६५
	उत्पादकत्व	मे. ट./हे	५.५

ताप्लेजुङ जिल्लामा पशुपालन र कुखुरापालनको उत्पादन

बस्तु	सूचक	इकाइ	२०७२।७३ को अवस्था
गाईको दुध	उत्पादन	मे.ट.	५३८६

भैसिको दुध	उत्पादन	मे.ट.	४२५७
जम्मा दुध	उत्पादन	मे.ट.	९६४३
भैंसिको मासु	उत्पादन	मे.ट.	६०७
वाखा । भेडाको मासु	उत्पादन	मे.ट.	५२२
बंगुरको मासु	उत्पादन	मे.ट.	४४३
कुखुराको मासु	उत्पादन	मे.ट.	१७२
कुखुराको अण्डा	उत्पादन	मे.ट.	२४२००००
गाईको दुध	उत्पादन	मे.ट.	४००

स्रोत : कृषि तथ्यांक प्रतिवेदन, कृषि बिकास मन्त्रालय (२०१५-२०१६)

अनुसूची ३

सिरीजंगा गाउपालिका
पशु संख्या विवरण

विवरण	सिनाम	आम्वेगुदिन	सिकैंचा	तेल्लोक	पेदांग	मामांखे	खेवांग	याम्फुदिन	जम्मा	प्रति घरधुरी पशु सख्या
गाइगोरु	७९६	१५७५	१११५	९८९	८१२	६४२	१२४१	४४१	७६११	२.३६
भैसीपाडा	६०७	५१७	४९८	४५३	३१६	६६	४८४	१४	२९५५	०.९२
भेडा	४८	०	२४	५५	१५०	०	१२०	८७५	१२७२	०.३९
वाखा	१६७०	२४१०	१६०७	१५३०	१४०२	९२६	१७८८	५५८	११८९१	३.६८
सुंगुर । वंगुर	४९८	२३६	१८६	३८२	१३०	२२७	५९५	६२	२३१६	०.७२
चौरी	०	०	१२०	०	१००	०	२५०	६७५	११४५	०.३५
जम्मा	**३६१९**	**४७३८**	**३५५०**	**३४०९**	**२९१०**	**१८६१**	**४४७८**	**२६२५**	**२७१९०**	**८.४३**

श्रोत : जिल्ला पशुसेवा कार्यालय, ताप्लेजुङ, वार्षिक प्रतिवेदन २०७१।७२

अनुसूची ४
रणनैतिक योजना तर्जुमा गोष्ठिका सहभागि विवरण
मिति २९ माघ देखि २ फागुन, २०७४

क्र.स.	सहभागिको नाम	संस्था	पद	सम्पर्क	कैफियत
१.	जानुका कुवर	सिरीजंघा २, आम्वेगुदिन	वडा सदस्य	९८१७१९४४७३	
२.	कविता विष्ट	सिरीजंघा २, आम्वेगुदिन		९८१७९२५४८८	
३.	छत्रमान कुवर	सिरीजंघा २, आम्वेगुदिन	कृषक	९८१५९६१७५८	
४.	तेजप्रसाद भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सहकारी सदस्य	९८२४०१०९४२	
५.	विष्णुपसाद भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	अगुवा कृषक	९८४४६८२००२	
६.	पूर्णवहादुर लिम्बु	सिरीजंघा ४, पेदाङ		९८१८२१७३०५	
७.	लालकृष्ण चौहान	सिरीजंघा २, आम्वेगुदिन	सदस्य	९८२४९५६२०८	
८.	टीका गुरुङ	सिरीजंघा ८, याम्फुदिन	अध्यक्ष	९८६२६६०४०४	
९.	रुपध्वज भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८४२६५८७३९	
१०.	लिलादेवी गुरुङ	सिरीजंघा ८, याम्फुदिन	सदस्य	९८६८१७७८९२	
११.	सरिता साकी	सिरीजंघा ७, खेवाङ	सदस्य	९८१५९२७०६४	
१२.	रुपा घतानी	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८१७०१९६९३	
१३.	ध्रुव भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सा.प	९८१५०९०८९२	
१४.	सविता सम्यु	सिरीजंघा ७, खेवाङ	सदस्य	९८१५९७१७२६	
१५.	नरेन्द्रकुमार लिम्बु	सिरीजंघा ७, खेवाङ	सदस्य	९८६८०६०२७०	
१६.	ज्ञानमाया चौहान	सिरीजंघा ५, पेदाङ	उपाध्यक्ष	९८१६९७८३४०	
१७.	राजेन्द्र भण्डारी	सिरीजंघा ५, पेदाङ	सदस्य	९८४२७४७७११	
१८.	टासी लामा	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८४४६७२२५०	
१९.	तेजशम्सेर भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८४२६६४०६६	
२०.	प्रसन्नदीप राई	गाउपालिका	कार्यकारी अधिकृत	९८४९६३९२२८	
२१.	धनप्रसाद परा	सिरीजंघा ५, पेदाङ	सदस्य	९८१८३९१००४	

२२.	भकेन्द्र प्रसाद लावती	इलाका प्र. का तेल्लोक		९८५२६९०१५०	
२३.	प्रकास पौडेल	नाङदेवा कृषि सहकारी		९८४४६९०२०१	
२४.	लाक्पा भोटे	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८६०७००४१४	
२५.	भक्तप्रसाद भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक		०७४२६६४१४३	
२६.	सान्तोस चाम्लिङ	सिरीजंघा ३, सिकैंचा	वडा अध्यक्ष	९८४२६६०७२७	
२७.	अनन्त सावा	सिरीजंघा १, सिनाम	सामाजिक कार्यकर्ता	९८४३५६२८८६	
२८.	दुर्गा लिम्बु	सिरीजंघा १, सिनाम	सदस्य		
२९.	विमला सम्यू	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८१५०३०८७२	
३०.	आषीस आले	प्रा.स्पा. के	स्वास्थ्यकर्मी	९८१४०९४९४८	
३१.	उमीएला थेवे	सिरीजंघा १, सिनाम	वडाध्यक्ष	९८५१०१७३८५	
३२.	यमनाथ खडका	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९७४२६९३७३१	
३३.	चन्द्रवहादुर खडका	सिरीजंघा २, आम्वेगुदिन	सदस्य	९८१६०३४४९७	
३४.	विशाल भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८५२६५५२६९०	
३५.	सेरवहादुर भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	सदस्य	९८६२६३४६७४	
३६.	सविता पौडेल	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	स्वास्थ्यकर्मी	९८६११९०७९४	
३७.	सुरेन्द्र लिम्बु	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	वडावासी		
३८.	माया गौतम	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	महिला सदस्य	९८१५९०३७६८	
३९.	अनिस थेवे	सिरीजंघा १, सिनाम	युवा कृषक	९८११०६४७४७	
४०.	दुर्गा थेवे	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	युवा कृषक	९८१८२२९०५७३	
४१.	वेलकुमार थेवे	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	युवा कृषक	९८६०७४३१७५	
४२.	श्यामवहादुर थेवे	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	युवा कृषक	९८६१७४६२०५	
४३.	सुखराज लिम्बु	सिरीजंघा ६, मामांखे	युवा कृषक	९७४२६५८६८५	
४४.	कविता लिम्बु	सिरीजंघा ५, पेदांग	युवा कृषक	९७१४७०५९००	

४५.	देवीमाया मावो	सिरीजंघा ५, पेदांग		९८१८२४६७८६	
४६.	विजया मावो	सिरीजंघा ४, तेल्लोक		९७४१३५९९२८	
४७.	प्रदिप भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक		८७४१३४७२२४	
४८.	सितकला भट्टराई	सिरीजंघा २, आम्वेगुदिन	सा.प	९८०७९४६२०५	
४९.	भेषराज भट्टराई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक		०२३६९६३५०	
५०.	प्रभु राई	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	इलाका प्र. का.	९८६२६४२४४२	
५१.	लालकुमार यादव	सिरीजंघा ४, तेल्लोक	इलाका प्र. का.	९८४२८३१६९७	
५२.	समिता शर्मा	इसिमोड			
५३.	मिनहादुर गुरुङ	इसिमोड		९८४१३१४३६८	
५४.	संजीव वुचर	इसिमोड			
५५.	हरिश्चन्द्र चिलवाल	सहजकर्ता		९८४२६६०२३२	

अनुसूची ५ जातजाति तथा लैंगिक हिसावले जनसंख्या विवरण :श्रोत : केन्द्रीय तथ्यांक विभाग २०६८

	Ambegudin Av HHs size 4.81			Khewang Av HHs size 5.12			Mamangkhe Av HHs size 4.73			Pedang Av HHs size 4.94			Sikaincha Av HHs size 5.4			Sinam Av HHs size 4.54			Tellok Av HHs size 4.82			Yamfudin Av HHs size 4.81		
	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female
All caste	1795	854	941	2691	1283	1408	1135	519	616	1701	815	886	2250	1066	1184	2093	977	1116	2227	1013	1214	730	367	363
Chhetree	611	266	345	116	52	5	118	56	82	672	321	351	231	109	122	283	132	151	834	392	442	276	136	140
Brahman - Hill	44	22	22	742	354	388				11	4	7	234	120	114	279	139	140	91	40	51			
Tamang	14	7	7																					
Kami	156	77	79	181	81	100	44	18	26	90	45	45	126	58	68	135	65	70	106	44	62			
Rai	81	45	36	47	20	27	28	12	16	21	10	11	69	37	32	92	42	50						
Damai	42	19	23	83	40	43	19	8	11	16	8	8				74	34	40	34	12	22			
Limbu	793	388	405	985	474	551	878	404	474	862	416	446	1551	725	826	865	408	457	1022	460	562	61	24	37
Bhujel	23	12	11	112	56	56							21	9	12									
Yakkha	15	9	6																20	8	12			
Others	16	9	7	28	12	16	16	10	6				18	8	10	18	6	12				31	14	17
Newar				31	14	17										13	9	4						
Gurung				123	61	62	20	6	14							106	44	62	97	47	50	139	69	70
Sarki				181	86	95	12	5	7	29	11	18				175	75	100						
Sherpa										611	266	345												
Sunuwar																24	9	15						
Sanyaasi/ Dasnami				23	13	10										29	14	15						

अनुसुचि - ६: सिरीजङ्घा गाउँपालिकाको कृषि तथा पर्यटन विकास रणनितिक योजना तर्जुमा गोष्ठिका झलकहरु

गाउँपालिका उपाध्यक्ष श्री ज्ञानमाया चौहान स्वागत मन्तव्य प्रस्तुत गर्नु हुँदै

निर्वाचित पदाधिकारीहरु कार्यक्रममा सक्रियताका साथ सहभागी हुँदै

कार्यक्रममा ईसिमोडका हावा तथा पानी विशेषज्ञ डा. सञ्जीव बुचर प्रशिक्षण दिनु हुँदै

समुह छलफलमा व्यस्त निर्वाचित पदाधिकारी तथा सम्बद्द क्षेत्रका प्रतिनिधी सहभागीहरु

समुह छलफलमा व्यस्त निर्वाचित पदाधिकारी तथा सम्बद्द क्षेत्रका प्रतिनिधी सहभागीहरु कार्यक्रममा जिज्ञाशा राख्नु हुँदै गाउँपालिका उपाध्यक्ष श्री ज्ञानमाया चौहानज्यु

वृहत खुला छलफलमा व्यस्त निर्वाचित पदाधिकारी तथा सम्बद्द क्षेत्रका प्रतिनिधी सहभागीहरु वृहत ३ दिने कृषि तथा पर्यटन समापन कार्यक्रममा उपस्थित सम्पुर्ण सहभागीहरु

अनुसुचि-६

सिरीजङ्घा गाउँपालिकाको कृषि तथा पर्यटन विकास रणनितिक योजना तर्जुमा गोष्ठिका झलकहरु

गाउँपालिका उपाध्यक्ष श्री ज्ञानमाया चौहान स्वागत मन्तव्य प्रस्तुत गर्नु हुँदै निर्वाचित पदाधिकारीहरु कार्यक्रममा सक्रियताका साथ सहभागी हुँदै

ईसिमोडका हावा तथा पानी विशेषज्ञ डा. सञ्जीव बुचर प्रशिक्षण दिनु हुँदै

छलफलमा व्यस्त निर्वाचित पदाधिकारी तथा सम्बद्द क्षेत्रका प्रतिनिधी सहभागी

समुह छलफलमा व्यस्त सहभागीहरु

कार्यक्रममा जिज्ञाशा राख्नु हुँदै गाउँपालिका उपाध्यक्ष श्री ज्ञानमाया चौहानज्यु

वृहत खुला छलफलमा व्यस्त निर्वाचित पदाधिकारी तथा सम्बद्द क्षेत्रका प्रतिनिधी सहभागीहरु

वृहत ३ दिने कृषि तथा पर्यटन समापन कार्यक्रममा उपस्थित सम्पुर्ण सहभागीहरु